प्रतापपुर गाउँपालिकाको

स्वास्थ्य संकट एवं विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

Health Emergency, Disaster Preparedness and Response Plan

गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मितिः २०७९ पौष २७

प्रतापपुर गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय प्रतापपुर, नवलपरासी (ब.सु.प.) लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

प्रमाणीकरण
उमेश चन्द्र यादव
अध्यक्ष

प्रतापपुर गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

२०७९

प्रतापपुर गाउँपालिकाको

स्वास्थ्य संकट एवं विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

Health Emergency, Disaster Preparedness and Response Plan

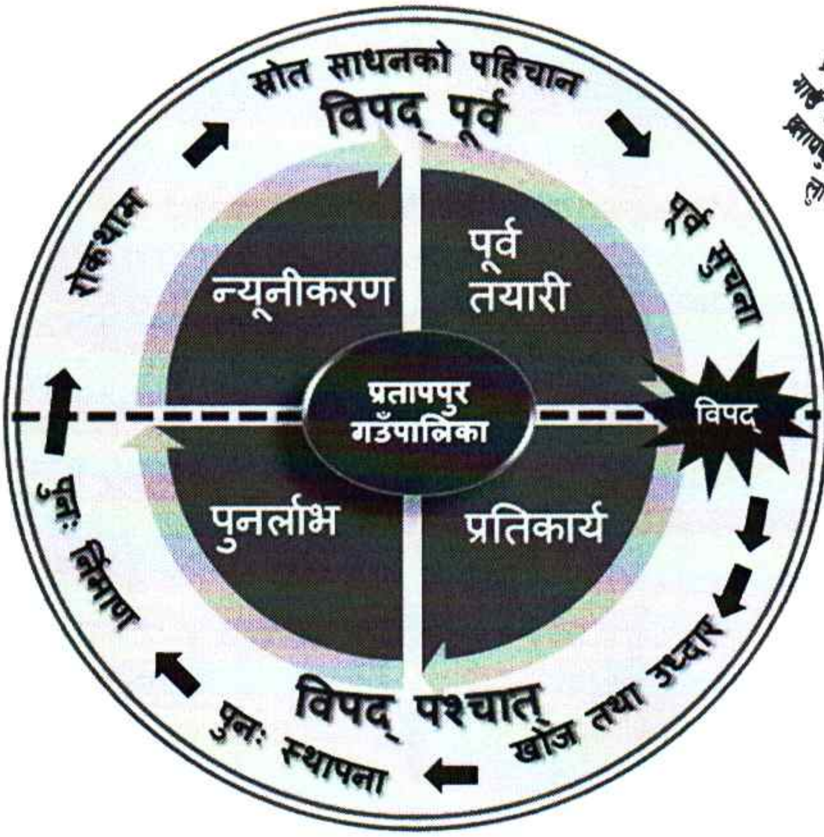

गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मितिः २०७९ पौष २७

प्रमाणीकरण

प्रतापपुर गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

२०७९

स्वास्थ्य संकट एवं विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७९

प्रकाशकः

स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रतापपुर गाउँपालिका, नवलपरासी ब.सु.प.

फोन: +९७७ ०७८४१९०९५, ९८५७०८००९५

इमेल: ito.pratappurmun@gmail.com

वेबसाइट: https://pratappurmun.gov.np

सर्वाधिकार ©: स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, प्रतापपुर गाउँपालिका, नवलपरासी (ब.सु.प.)

प्राविधिक सहयोगः

स्वास्थ्यको लागि सक्षम प्रणाली कार्यक्रम (SSBH) नवलपरासी (ब.सु.प.)

मन्तब्य

शान्तिका अग्रदुत गौतम बुद्दको जन्मस्थलको रुपमा प्रख्यात लुम्बिनी प्रदेशमा पर्ने नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम) जिल्लाको दक्षिण भेगमा प्रतापपुर गाउँपालिका अवस्थित रहेको छ । संघीय गणतान्त्रिक लोकतन्त्रको स्थापना पश्चात स्थानीय सरकारको रूपमा जनताको विकासको तीब्र आकांक्षासँगै यस पालिकाको पूर्वाधार विकास र शहरीकरण पनि बढिरहेको छ । तर प्राकृतिक रूपमै बाढी डुवान, आगलागी, हावाहुरी, चट्याङ, महामारी र भूकम्प जस्ता बहु-प्रकोपका घटनाबाट क्षति व्यहोर्दै आइरहेको यस गाउँपालिकामा बढ्दो शहरीकरण र जलवायु परिवर्तनको प्रभावले विपद् तथा जनस्वास्थ्य जोखिम पनि बढ्दै गइरहेको छ ।

नेपालको संविधानले विपद् व्यवस्थापनलाई तीनवटै तहका सरकारको साझा अधिकारको सूचीमा राखेको छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली, २०७६; स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ र जनस्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ तथा जनस्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०७७ ले प्रवन्ध गरेको स्थानीय सरकारको विपद् तथा स्वास्थ्य संकट व्यवस्थापन सम्बन्धी काम कर्तब्य र अधिकार अनुसार गाउँपालिकाले विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी आवश्यक नीति, रणनीति तथा योजना तयार गर्ने, ऐन नियम तथा कार्यविधि तयार गर्ने, अध्ययन अनुसन्धान र विपद् जोखिमको लेखाजोखा गर्ने गराउन, विपद् प्रतिकार्यका लागि आवश्यक पूर्वतयारी गर्ने तथा प्रतिकार्य संचालन गर्ने सक्दछ । यसै आधारमा प्रतापपुर गाउँपालिकाले विपद् एवम् स्वास्थ्य संकटको प्रभावकारी प्रतिकार्य र त्यसको निम्ति पर्याप्त पूर्वतयारीको लागि प्रकोप, संकटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखाको एवम् विगतका विपद् व्यवस्थापन तथा कोभिड १९ प्रतिकार्य तथा व्यवस्थापनको अनुभव समेतका आधारमा यस गाउँपालिकाको स्वास्थ्य सङ्कट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गरेको छ ।

यस क्षेत्रमा बारम्बार भइरहने प्रमुख विपद्का घटनाहरूलाई मध्यनजर गरी समान्य पूर्वतयारी योजना र विषय क्षेत्रगत आवश्यकतालाई सन्तुलित र एकिकृत रूपमा सम्बोधन गर्न सात वटा विषयगत क्षेत्र निर्धारण गरी विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना तयार गरिएको छ । त्यसै गरी वारम्बार आईरहने तथा भविष्यमा हुसक्ने स्वास्थ्य संकटलाई मध्यनजर गरी स्वास्थ्य संकट पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका गतिविधिहरुलाई समेत यस योजनामा समेटिएको छ । गाउँपालिकाले विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि आफ्नै आन्तरिक स्रोत, विकास साझेदार संस्थाहरूको सहायता तथा निजी एवम् सामाजिक क्षेत्रसँगको साझेदारीमा यस योजनाको कार्यान्वयन गरिनेछ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा पूर्वतयारीका गतिविधिहरूलाई गाउँपालिकाका सम्बन्धित विषय क्षेत्रका योजना तथा कार्यक्रमहरूसँग समायोजन र एकिकरण गरी विपद् जोखिम सुसूचित विकासको अभ्यास मार्फत गाउँपालिकाको उत्थानशीलता विकास गरिनेछ । यस योजनाको कार्यान्वयनबाट पर्याप्त पूर्वतयारी र प्रभावकारी प्रतिकार्य गरी विपद तथा स्वास्थ्य संकटबाट हुनसक्ने क्षति एवम् नोक्सानी घटाउन गाउँपालिकालाई सहयोग पुग्नेछ भन्ने विश्वास गरिएको छ ।

यस गाउँपालिकाको स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्माणको निम्ति सहकार्य एवम् प्राविधिक सहयोगको लागि यू. एस. एड स्वास्थ्यको लागि सक्षम प्रणाली कार्यक्रमलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । यस योजना तर्जुमाको क्रममा मस्यौदा समितिमा रहेर काम गर्नुहुने मस्यौदा समितिका सदस्यहरु, सबै वडाका वडाध्यक्ष तथा विपद् व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरू तथा विभिन्न छलफलमा सहभागी भई सल्लाह सुझाव दिनुहुने सरोकारवाला संस्थाका प्रतिनिधिहरु, विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरु, त्यसैगरी योजना तर्जुमाको लागि योगदान गर्नुहुने यस गाउँपालिकाका उपाध्यक्ष, विषयगत समितिका संयोजकहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र सम्बन्धित शाखाका अधिकृतहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

धन्यवाद !

उमेश चन्द्र यादव
अध्यक्ष
प्रतापपुर गाउँपालिका

विषयसूची

१ परिच्छेद एक : प्रारम्भिक 1
१.१ पृष्ठभूमि 1
१.२ योजनाको उद्देश्य 1
१.३ योजना तर्जुमा प्रक्रिया 2
१.४ योजनाका तर्जुमा एवम् कार्यान्वयनका आधारभूत मान्यता 3
२ परिच्छेद दुई : गाउँपालिकाको विपद् जोखिम तथा क्षमता विश्लेषण 4
२.१ गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय 4
२.२ विगतका विपद्का घटना एवम् क्षति विश्लेषण 4
२.३ प्राथमिकतामा रहेका प्रकोपहरू 5
२.४ प्रकोपको मौसमी विश्लेषण 6
२.५ सामाजिक सङ्कटासन्नता विश्लेष 7
२.६ प्रकोप सङकटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण 8
२.७ सम्भावित विपद् जोखिम विश्लेषण 10
२.८ विपद्को अनुमानित परिदृष्य 11
२.९ गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण 12
२.१० विषयगत क्षेत्र तथा कार्य जिम्मेवारी 14
२.१०.१ समन्वय, सुरक्षा, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र 15
२.१०.२ स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र 16
२.१०.३ आपत्कालीन आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र 16
२.१०.४ खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्र 16
२.१०.५ आपत्कालीन संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र 17
२.१०.६ विपद् लेखाजोखा एवम् सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र 17
२.१०.७ जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापना तथा शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत क्षेत्र 18
३ परिच्छेद तीन : पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना 19
३.१ सामान्य पूर्वतयारी कार्ययोजना 19
३.२ पूर्वानुमानमा आधारित पूर्वतयारी कार्ययोजना 21
३.२.१ समन्वय, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र 21
३.२.२ स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र 22
३.२.३ आपत्कालीन आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र 23

३.२.४ खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्र 23
३.२.५ संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र 24
३.२.६ विपद् लेखाजोखा एवम् सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र 25
३.२.७ जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापन तथा शीघ्र पुनर्लाभ विषय क्षेत्र 26
३.३ आपत्कालीन प्रतिकार्य (कार्यविधि) कार्ययोजना 26
३.३.१ समग्र व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र 27
३.३.२ प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र 28
३.३.३ आपत्कालीन आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र 29
३.३.४ खानेपानी, सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्र 31
३.३.५ संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र 32
३.३.६ जीविकोपार्जन तथा शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत क्षेत्र 34
३.३.७ विपद् लेखाजोखा एवम् सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र 34
४ परिच्छेद चार : स्वास्थ्य संकट पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना 36
४.१ कोभिड १९ को सन्दर्भ 36
४.२ स्वास्थ्य संकट पूर्वतयारी कार्ययोजना 36
४.३ स्वास्थ्य संकट प्रतिकार्य कार्ययोजना 38
५ परिच्छेद पाँच : कार्यान्वयन अनुगमन तथा सिकाई योजना 40
५.१ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको कार्यान्वयन रणनीति 40
५.२ स्रोत साधनको व्यवस्थापन 41
५.३ क्षमता विकास रणनीति र योजना 42
५.४ अन्य निकायसँगको समन्वय र सहकार्य 43
५.५ अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सिकाई योजना 44
५.५.१ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति 44
५.५.२ लक्ष्य र सूचकहरू 44
६ अनुसूचीहरू 48
६.१ स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा विद्यमान पदाधिकारीहरूको विवरण 48
६.२ विषयगत क्षेत्रको विवरण 49
६.२.१ समन्वय, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र 49
६.२.२ प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र 50
६.२.३ अस्थायी आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री र राहत व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र 50
६.२.४ खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्छता प्रवर्धन विषयगत क्षेत्र 51

प्रमाणीकरण

६.२.५ संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र 51
६.२.६ विपद् लेखाजोखा तथा सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र 52
६.२.७ जीविकोपार्जन पुनर्स्थापन तथा पुनर्निर्माण विषयगत क्षेत्र 52
६.३ सरोकारवाला निकायको पहिचान तालिका 54
६.४ उपलब्ध स्रोत साधनहरूको विवरण 55
६.५ अनुगमन तथा मूल्यांकन फारम 59
७ सन्दर्भ सामग्रीहरु 60

उमेश चन्द्र यादव
अध्यक्ष

प्रतापपुर गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
प्रतापपुर, नवलपरासी (ब.सु.पू.)
लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

१ परिच्छेद एक : प्रारम्भिक

१.१ पृष्ठभूमि

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको मूलभूत उद्‌देश्य विपद्‌बाट हुने मृत्युदर तथा प्रभावितहरुको सङ्ख्या उल्लेख्य रूपमा घटाउनु, विपद् वा महामारीका कारण उत्पन्न हुनसक्ने स्वास्थ्य संकटको रोकथाम एवम् व्यवस्थापन गरी मानवीय क्षति न्यूनीकरण गर्नु । त्यसैगरी अन्य क्षेत्रहरू जस्तैः कृषि उद्‌योग, सडक, सञ्चार, खानेपानी एवम् सरसफाईका संरचना तथा स्वास्थ्य र शिक्षाका पूर्वाधार एवम् सेवामा विपद्‌का कारणबाट हुने क्षति तथा नोक्सानी घटाउँदै तिनीहरूको उत्थानशीलता बढाएर विकासको दीगोपनालाई स्थायित्व दिनु र विकास तथा पूर्वाधार निर्माणमा गरिएको लगानीलाई सुरक्षित गर्नु हो । तीनवटै तहका सरकारको अधिकार बाँडफाड सम्बन्धी संवैधानिक व्यवस्था, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १७ (२) तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली, २०७५ को दफा ८ (१) एवम् स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ (२) न तथा ११ (४) ख (१५) र स्वास्थ्य सेवा ऐन २०७५ को दफा ४८ मा प्रवन्ध गरीए बमोजिम स्थानीय तहको विपद् एवम् स्वास्थ्य संकट व्यवस्थापन सम्बन्धमा तोकिएको काम कर्तब्य र अधिकार एवम् विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्वस्थापन राष्ट्रिय नीति, २०७५ तथा रणनीतिक कार्ययोजना, २०१८ -२०३० को लक्ष्य र मार्गदर्शन एवम् नीतिगत र कानूनी आधार एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०६७ को पहिलो संशोधन २०७६ ले तय गरेको छ । त्यसै गरी सोही विधि र प्रकृया बमोजिम गाउँपालिकाको स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् प्रतिकार्यलाई चुस्त तथा प्रभावकारी बनाउन र त्यसको लागि आवश्यक पूर्वतयारी गर्न यस प्रतापपुर गाउँपालिकाको स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गरिएको छ ।

१.२ योजनाको उद्‌देश्य

विपद् एवम् स्वास्थ्य संकटको समयमा प्रभावितहरूको जीवन रक्षा, सम्पत्ति तथा जनधनको सुरक्षा र संरक्षण गर्न । मानवीय संकटको सामना तथा प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्न स्थानीय स्रोत साधन र प्रविधिको उपयोग गर्दै आघातमा परेका व्यक्ति तथा समुदायलाई उचित मानवीय सहायता सुनिश्चित गर्नु । प्रकोपको रोकथाम तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि गाउँपालिकाको स्रोत साधन एवम् क्षमता वृद्‌धि गर्दै विपद् जोखिम तथा स्वास्थ्य संकट व्यवस्थापन पद्‌दति, संरचना र प्रकृयालाई प्रभावकारी र जवाफदेहीपूर्ण ढंगले परिचालन एवम् कार्यान्वयन गरी प्रतापपुर गाउँपालिकालाई उत्थानशील तथा सुरक्षित गाउँपालिकाको रूपमा विकास गर्न मद्‌दत गर्नु यस योजनाको प्रमुख उद्‌देश्य हो भने यसका विशिष्ट उद्‌देश्यहरु निम्नानुसार रहेका छन् ।

१. स्वास्थ्य संकट एवम् विपद्‌बाट हुनसक्ने क्षति तथा नोक्सानी घटाउनु र प्रभावित हुने व्यक्ति, परिवार तथा समुदायलाई उपयुक्त मानवीय सहायता सुनिश्चित गर्नु ।
२. गाउँपालिकामा स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा पूर्वतयारीका गतिविधिहरूलाई व्यवस्थित र समन्वयात्मक रूपमा कार्यान्वयन गर्नु ।
३. स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् प्रतिकार्य तथा पूर्वतयारीका लागि स्थानीय साधन स्रोतको अधिकतम् परिचालन गर्नु ।

उमेश ...
अध्यक्ष
प्रमाणीकरण

४. विपद् पूर्वतयारीलाई प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गरी विपद् पछि उद्दार राहतका लागि हुने खर्च घटाउनु ।
५. विभिन्न सरोकारवाला निकाय तथा संस्थाहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा पालिकाको स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् प्रतिकार्य पद्दति, संरचना तथा समग्र क्षमता सुदृढ गर्नु ।
६. विषयगत क्षेत्रका आधारमा गाउँपालिकाको विपद् न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन क्षमता बढाउँदै क्षेत्रगत तथा नियमित विकास कार्यक्रम मार्फत स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई निरन्तरता दिनु ।

१.३ योजना तर्जुमा प्रक्रिया

प्रतापपुर गाउँपालिकाको स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना, विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०६७ को पहिलो संशोधन, २०७६ ले तय गरेको प्रकिया बमोजिम तर्जुमा गरिएको हो । यस गाउँपालिकाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना बनाउने सन्दर्भमा २०७८ फागुनमा गाउँपालिकाको विपद् व्यवस्थापन समितिको बैठकमा छलफल गरी स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्ने निर्णय गऱ्यो । स्वास्थ्यको लागि सक्षम प्रणालीले गाउँपालिकालाई सो योजना तयार गर्न प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने सहमति बमोजिम गाउँपालिका स्तरीय एउटा योजना तर्जुमा प्राविधिक कार्य समिति गठन गरियो । सो समितिमा स्वास्थ्यको लागि सक्षम प्रणालीका प्रतिनिधि सदस्यको रूपमा रही विधि, प्रक्रिया र कार्यतालिका तय गरी योजना तर्जुमाको प्रक्रिया शुरू गरियो ।

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा

१. प्रारम्भिक छलफल र विषयगत क्षेत्रको पहिचान
२. पालिकाको संकटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखा
३. योजना तर्जुमा बैठक तथा कार्यशाला
४. योजनाको प्रारम्भिक मस्यौदा तयारी
५. सरोकारवालाहरूको बैठक र मस्यौदामाथि छलफल
६. अन्तिम मस्यौदा तयारी र स्वीकृति

गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति, वडाध्यक्षहरु र सरोकारवालाहरू बीचमा छलफल गरी गाउँपालिकाको सङ्कटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखा गरियो । उक्त छलफलबाट विषयगत क्षेत्रको पहिचान गरी सात वटा विषयगत क्षेत्र निर्धारण गरियो । सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणका आधारमा पूर्वतयारी र प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरू निर्धारण गरियो । त्यसपछि विषयगत क्षेत्र र संयुक्त योजना तर्जुमा बैठकहरू सञ्चालन गरी त्यसका आधारमा योजनाको मस्यौदा तयार भयो । सरोकारवालाहरूको बैठक आयोजना गरी मस्यौदामाथि छलफल र पृष्ठपोषण लिने काम भयो । प्राप्त पृष्ठपोषण समेतलाई समेटेर योजनाको अन्तिम मस्यौदा तयार गरियो । यस प्रकार प्रतापपुर गाउँपालिकाको स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा भएको हो ।

प्रतापपुर गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय प्रतापपुर, नवलपरासी (व.सु.प.) लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

१.४ योजनाका तर्जुमा एवम् कार्यान्वयनका आधारभूत मान्यता

१. गाउँपालिका क्षेत्रमा गरिने स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् जोखिम न्यूनीकरण, व्यवस्थापन, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा पुनर्निर्माणका सबै गतिविधिहरू गाउँपालिकाको नेतृत्वमा हुनेछन् ।

२. विपद् प्रतिकार्य तथा पूर्वतयारी कार्यमा कहिँ कतै रिक्तता हुन नदिन र सन्तुलित कार्यान्वयनको लागि सात वटा विषयगत क्षेत्र (Cluster) को प्रवन्ध गरिएको छ । यस गाउँपालिकामा कार्यरत सबै सरोकारवाला निकायहरू तथा संस्थाहरूले आफ्नो कार्यक्षेत्र बमोजिम सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रसँगको समन्वयमा प्रतिकार्य र पूर्वतयारीका गतिविधिहरूमा सहयोग गर्नेछन् ।

३. विपद् पूर्वतयारीको काम, विपद् एवम् स्वास्थ्य संकट प्रतिकार्य तथा मानवीय सहायताका लागि गरिने सहयोग एकद्वार नीति बमोजिम गाउँपालिकाको स्वीकृत मापदण्ड र प्रक्रिया अनुसार हुनेछ ।

४. विपद् प्रतिकार्य तथा पूर्वतयारीको काम विषयगत क्षेत्रको समन्वय तथा गाउँपालिकाको नेतृत्वमा हुनेछ र लेखाजोखा, सूचना व्यवस्थापन, श्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन एकिकृत पद्धति अनुरूप हुनेछ ।

५. समुदाय, सामाजिक संस्था तथा सरकारी निकायहरूको स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् प्रतिकार्य क्षमता विकास गरी गाउँपालिकाको समग्र विपद् व्यवस्थापन क्षमता सुदृढ गरिनेछ ।

६. स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा प्रतिकार्यको काम स्थानीय सरकारको नेतृत्व तथा समन्वय, सामाजिक तथा नागरिक क्षेत्रको सहयोग र नीजि क्षेत्रसँगको साझेदारीमा हुनेछ ।

७. स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी र प्रतिकार्यका गतिविधि तथा मानवीय सहायताका कार्यहरू सुशासनको मान्यता अनुरूप पारदर्शी, सहभागीतामूलक र समावेसी हुनेछन् ।

८. स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा मानवीय सहायताका गतिविधिहरू मानवता, तटस्थता, निष्पक्षता र स्वतन्त्रता जस्ता मानवीयताका मुलभूत सिद्धान्तमा आधारित हुनेछन् ।

९. विपद् जोखिम न्यूनीकरण, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा समग्र विपद् एवम् स्वास्थ्य संकट व्यवस्थापनमा उपलब्ध स्थानीय श्रोत तथा जनशक्तिको अधिकतम प्रयोग र परिचालनको नीति लिइनेछ ।

१०. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा स्वास्थ्य संकट व्यवस्थापनका प्राथमिकता प्राप्त कार्यहरूलाई क्षेत्रगत विकासका नियमित गतिविधिहरूसँग एकिकृत गरी विकासमा मूल प्रवाहीकरण गर्दै पालिकाको उत्थानशीलता विकासमा सहयोग पुगेनेछ ।

प्रमाणीकरण
उमेश चन्द्र यादव
अध्यक्ष

२ परिच्छेद दुई : गाउँपालिकाको विपद् जोखिम तथा क्षमता विश्लेषण

२.१ गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय

लुम्बिनी प्रदेशका १२ जिल्लाहरु मध्ये नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चीम) पनि एक जिल्ला हो । शान्तिका अग्रदुत गौतम बुद्धको जन्मस्थलको रुपमा प्रख्यात लुम्बिनी प्रदेशमा पर्ने यस जिल्लाको दक्षिण भेगमा प्रतापपुर गाउँपालिका अवस्थित रहेको छ । चुरे पहाडको पश्चिम–दक्षिण क्षेत्र परासी खण्डको समथर भू-भागमा यो प्रतापपुर गाउँपालिका पर्दछ भने यहाँको माटो चिम्टाइलो भएकोले यहाँ उखु, केरा, धान, गहुँ, दलहन, तेलहनको अतिरिक्त तरकारी खेती पनि राम्रो हुने गर्दछ र यो क्षेत्र समुन्द्र सतहबाट करिब ३०० मी. सम्मको उचाइमा रहेको छ ।

तालिका १: प्रतापपुर गाउँपालिकाको वडागत जनसाङ्ख्यिक विवरण

वडा नं	१	२	३	४	५	६	७	८	९	जम्मा
घरपरिवार	६७४	८६७	८६०	७६४	९०६	७११	८२७	८०९	९८६	७४०४
महिला	१९७३	२४८५	२५७८	२३१३	२९२७	२२४७	२६७७	२३६२	२८९२	२२४५४
पुरुष	१७६८	२३६७	२५४६	२५००	३०७७	२३७८	२७९६	२४५२	२९०३	२२७८७
अन्य	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
जम्मा	३७४१	४८५२	४८५२	४८१३	६००४	४६२५	५४७३	४८१४	५७९५	४५२४१

श्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८

२.२ विगतका विपद्का घटना एवम् क्षति विश्लेषण

२०७९ साल साउनमा गरिएको यस गाउँपालिकाको प्रकोप, सङ्कटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखाको आधारमा बाढी, हावाहुरी, आगलागी, शीतलहर, कोभिड १९ महामारी, सर्पदंश, सडक दुर्घटना र भूकम्प गरी ८ प्रकारका विपद्का घटनाहरू विगतमा हुने गरेको पाइएको छ ।

तालिका २: प्रतापपुर गाउँपालिकामा विगतमा भएका विपद्का घटनाहरुको विवरण

साल महिना	विपद्को घटना	प्रभावित वडा/बस्ती	प्रभावित परिवार	मानवीय क्षति	आर्थिक नोक्सानी हजारमा	अन्य क्षति
२०७८	बाढी	वडा न. २; ३, ४, ६, ८, ९	करिब ९००	नभएको	- १.५ लाख - १.७५ लाख - १.५ करोड - ५ करोड - धनबालि नष्ट - २० करोड बराबरको केरा खेति नष्ट	- एक घर पुर्ण क्षति - ३ वटा पुल क्षति - ३ वटा कलपट - ६ घर पुर्ण क्षति
२०७३, २०७६, २०७८	आगलागी	वडा न. ३, ४	५		- १ घर जलेर नष्ट - ३ घर नष्ट - ५ घर नष्ट - ६० लाख बराबरको क्षति	
२०७८	हावाहुरी	वडा न. ३ (सोमनी)	५		- ५ घर क्षति - १० लाख	
प्रत्येक बर्ष	शितलहर	सबै	९०००	नभएको		

साल महिना	विपद्को घटना	प्रभावित वडा/बस्ती	प्रभावित परिवार	मानवीय क्षति	आर्थिक नोक्सानी हजारमा	अन्य क्षति
२०७६	कोभिड १९	सबै	९२३४	११ जना		- व्यापार, व्यवसाय - शिक्षा स्वास्थ्य - जनजीवन
प्रत्येक बर्ष	सर्पदशं	वडा न. २ (सेमरी)	४००	१ जनाको मृत्यु		जनजीवन प्रभावीत
प्रत्येक बर्ष	सडक दुर्घटना	१, २, ८, ९ वडा तथा वस्तीहरू	१६००			
२०७२	भूकम्प	सबै वडा र बस्ती	९२३४		संरचनाहरू चर्किएको	शिक्षा, स्वास्थ्य, जनजीवन

२.३ प्राथमिकतामा रहेका प्रकोपहरू

प्रतापपुर गाउँपालिकामा बाढी, आगलागी, हावाहुरी, शीतलहर, कोभिड १९ महामारी, सर्पदशं, सडक दुर्घटना र भूकम्प गरी ८ प्रकारका विपद्का घटनाहरू विगतमा हुने गरेको पाइएको छ । वडागत सङ्कटासन्नता विश्लेषण गर्दा गाउँपालिकाका ९ वडाहरू मध्ये अधिकांश वडामा बाढी-डुवान बारम्बार दोहोरिरहने र बर्षेनी जनधनको धेरै क्षति गर्ने प्रकोपमा पर्दछ।बाढी पछि हावाहुरी र आगलागी यस पालिकाका प्रमुख प्रकोपहरू हुन्। कोभिड १९ जस्तै उच्च संक्रामक महामारीको यस गाउँपालिकाको लागि प्रमुख स्वास्थ्य संकटको रुपमा देखिएको छ।त्यसैगरी सडक दुर्घटना र सर्पदंश पनि यस गाउँपालिकामा स्वास्थ्य संकट निम्त्याउने विपद्हरू हुन्।सिंगो गाउँपालिकालाई एकैचोटी र ठूलो क्षति गर्न र प्रभाव पार्न सक्ने विपद् भूकम्प हो । सिंगो मुलुक नै भूकम्पको उच्च जोखिममा भए पनि विगतमा भूकम्पले यस गाउँपालिकामा खासै क्षति नगरेको पाइएको छ।वडाको भौगोलिक विषेशता, भू-स्वरुप, प्रकोपको सम्मुखता तथा सामाजिक आर्थिक अवस्थाले समग्र विपद्को जोखिम स्तर निर्धारण गर्दछ ।

तालिका ३: प्रतापपुर गाउँपालिकाको वडागत प्रकोप स्तरीकरण

प्रकोप स्तरीकरण		पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	चौथो	पाँचौं	छैठौं	सातौं	आठौं
वडा नं	१	बाढी	शीतलहर	आगलागी	हावाहुरी	सडक दुर्घटना	सर्पदशं	महामारी	भूकम्प
	२	बाढी	सडक दुर्घटना	शीतलहर	आगलागी	सर्पदशं	हावाहुरी	महामारी	भूकम्प
	३	बाढी	आगलागी	शीतलहर	हावाहुरी	सडक दुर्घटना	सर्पदशं	महामारी	भूकम्प
	४	बाढी	आगलागी	शीतलहर	हावाहुरी	सडक दुर्घटना	सर्पदशं	महामारी	भूकम्प
	५	बाढी	शीतलहर	हावाहुरी	सर्पदशं	आगलागी	महामारी	सडक दुर्घटना	भूकम्प
	६	बाढी	हावाहुरी	शीतलहर	सर्पदशं	आगलागी	महामारी	सडक दुर्घटना	भूकम्प

प्रकोप स्तरीकरण		पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	चौथो	पाँचौं	छैठौं	सातौं	आठौं
	७	बाढी	शीतलहर	सर्पदशं	हावाहुरी	आगलागी	महामारी	सडक दुर्घटना	भूकम्प
	८	बाढी	शीतलहर	सर्पदशं	हावाहुरी	आगलागी	महामारी	सडक दुर्घटना	भूकम्प
	९	बाढी	शीतलहर	सडक दुर्घटना	आगलागी	सर्पदशं	हावाहुरी	महामारी	भूकम्प
गाउँपालिका		**बाढी**	**आगलागी**	हावाहुरी	शीतलहर	**महामरी**	सर्पदशं	सडक दुर्घटना	भूकम्प

श्रोत: गाउँपालिकाको प्रकोप सङ्कटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखा, २०७९

२.४ प्रकोपको मौसमी विश्लेषण

भौगर्भिक प्रकृयाबाट उत्पन्न हुने भूकम्प जस्ता प्रकोप जुनसुकै समयमा पनि आउन सक्छन् जसको मौसमी प्रकृति हुँदैन । भूकम्पको लागि बाह्रै महिना उत्तिकै जोखिमयुक्त समय हो । जलवायु अथवा मौसमजन्य प्रकोपका घटना मौसममा निर्भर हुन्छन । मनसुनी हावापानीको क्षेत्रमा अवस्थित नेपालमा हावापानीको विशेषता त्यसै अनुरूप निर्धारण भएको हुन्छ । नेपालमा वार्षिक वर्षाको ८० प्रतिशत वर्षायामको चार महिनामा हुने गर्छ भने हिउँदे वर्षा कम मात्र हुने गर्दछ । त्यसकारण बाढी, डुवान जस्ता जलउत्पन्न प्रकोप जेठ देखि असोजसम्मको चार / पाँच महिनाको अवधिमा बढी हुने गर्दछन् । हिउँदको समय सुख्खा हुने तथा फागुन चैतमा हावाहुरी पनि बढ्ने हुँदा आगलागीका घटना पनि बढ्छन् । सडक दुर्घटनाको कुनै मौसमी प्रकृति त हुँदैन तर वर्षाको समयमा सडक खराव हुने र बाढी पहिरोले पनि सडक दुर्घटना बढाउने भएकोले दुर्घटनाहरू बढी हुने गर्दछन् । समग्रमा महामारीको पनि खासै मौसमी प्रकृति देखिँदैन तर डेंगु तथा सर्पदंश जस्ता समस्या वर्षा एवम् गर्मी समयमा बढी हुने गर्दछ ।

प्रकोप पात्रो विश्लेषणले प्रकोपको मौसमी प्रकृति अनुसार पूर्वतयारीको लागि कुन समयमा केन्द्रित हुने र प्रतिकार्यको लागि कुन समयमा तत्पर रहने भन्ने योजना तयार गर्न मद्दत गर्दछ । प्रतापपुर गाउँपालिकाको सन्दर्भमा असारदेखि असोजसम्मको समयमा बढी विपद्का घटनाहरू हुन सक्ने समय हो । यो समयमा सबैभन्दा बढी बाढी तथा डुवानका घटनाहरू हुन सक्छन् । सडक दुर्घटना, महामारी र भूकम्प जुनसुकै बेला पनि हुन सक्छ । त्यसैले वर्षा शुरू हुनुभन्दा अगाडी बैशाखमा पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको पुनरावलोकन गर्ने, आवश्यक र तत्काल गर्नुपर्ने तयारीहरू गर्ने, संयन्त्र, जनशक्ति, यन्त्र, उपकरण तयारी अवस्थामा राख्ने गर्नु पर्दछ ताकि विपद्को समयमा छिटो र व्यवस्थित तरिकाले काम गर्न सकियोस् र जनधनको क्षति नहोस् ।

तालिका ४: प्रतापपुर गाउँरपालिकाको प्रकोप पात्रो

प्रकोप	बैसाख	जेठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कार्तिक	मंसीर	पौष	माघ	फागुन	चैत्र
भूकम्प	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
बाढी		■	■	■	■							

प्रकोप	बैसाख	जेठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कार्तिक	मंशीर	पौष	माघ	फागुन	चैत्र
सडक दुर्घटना	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
आगलागी	■	■										■
शीतलहर									■	■	■	
हावाहुरी											■	■
चट्याङ		■	■								■	■
कोभिड महामारी	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
सर्पदंश	■	■	■	■	■							

श्रोत: प्रतापपुर गाउँपालिकाको प्रकोप सङ्कटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखा, २०७९

२.५ सामाजिक सङ्कटासन्नता विश्लेष

एउटै विपद्को घटनाबाट पनि फरक सामाजिक समूह र उमेर समूहका मानिसलाई फरक किसिमले प्रभाव र असर पर्दछ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, बालबालिकाहरू, बृद्धबृद्धाहरू, दीर्घरोगी तथा गर्भवती र शिशुलाई दुध खुवाउँदै गरेका आमाहरु अन्यको तुलनामा विपद्को उच्च जोखिममा हुने गर्दछन् । २०७२ सालको भूकम्पमा मृत्यु भएको जनसङ्ख्याको ४५ प्रतिशत पुरूष र ५५ प्रतिशत महिलाको सङ्ख्या रहेको थियो । यस गाउँपालिकामा १.५ प्रतिशत जनसङ्ख्या १ वर्ष मुनिको छ । ८.६९ प्रतिशत जनसङ्ख्या ५ वर्ष मुनिको छ । अपेक्षेत गर्भवतीको सङ्ख्या २.२६ प्रतिशत छ । २६ प्रतिशत जनसङ्ख्या १५ वर्ष मुनिको छ । ९ प्रतिशत जनसङ्ख्या ६० वर्ष माथिको छ । अपाङ्गता भएको जनसङ्ख्या ०.७५ प्रतिशत र ०.०८ प्रतिशत जनसङ्ख्यामा दीर्घरोग छ । वृद्धवृद्धा, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दीर्घरोगी, बालबालिका, गर्भवती तथा दुध खुवाउने आमा उमेर वा स्वास्थ्य एवम् शारिरिक संवेदनशीलताका कारण बढी विपद् एवम् महामारीजन्य प्रकोपको बढी जोखिममा हुन्छन् । विपद् न्यूनीकरण, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य सञ्चालन र मानवीय सहायताका लागि काम गर्दा यस प्रकारका जोखिममा रहेका समुहहरूको फरक आवश्यकता र उनीहरुको संरक्षणलाई प्राथमिकतामा राखेर सम्बोधन गर्नुपर्दछ ।

तालिका ५: प्रतापपुर गाउँपालिकाको संवेदनशील एवम् जोखिममा रहेको समूहको वडागत जनसङ्ख्या

वडा नं	जनसंख्या							
	१ वर्ष मुनिको	५ वर्ष मुनिको	१४ वर्ष मुनिको	६०वर्ष माथिको	अपेक्षित गर्भवती	अपाङ्गता	दीर्घरोगीहरू	जम्मा
१	७७	३८९	११६०	४४४	१०१	५६	६	२२३३
२	१००	५०४	१५०४	५७६	१३१	४५	४	२८६४
३	१०६	५३२	१५८९	६०८	१३९	४०	२	३०१६
४	१००	५००	१४९२	५७१	१३०	४१	६	२८४०
५	१२४	६२४	१८६२	७१२	१६२	७२	२	३५५८
६	९६	४८१	१४३४	५४९	१२५	२७	४	२७१६
७	११३	५६९	१६९७	६४९	१४८	३६	3	३२१५

वडा नं	जनसंख्या							
	१ वर्ष मुनिको	५ वर्ष मुनिको	१४ वर्ष मुनिको	६०वर्ष माथिको	अपेक्षित गर्भवती	अपाङ्गता	दीर्घरोगीहरू	जम्मा
८	१००	५००	१४९३	५७१	१३०	३४	३	२८३१
९	१२०	६०२	१७९७	६८८	१५७	५५	६	३४२५
जम्मा	९३६	४७०१	१४०२८	५३६८	१२२३	४०६	३६	२६६९८

श्रोत: स्वास्थ्य व्यवस्थापन सुचना प्रणाली,२०७८/२०७९, गाउँपालिका पार्श्व चित्र

२.६ प्रकोप सङ्कटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण

सम्बन्धित क्षेत्रको प्रकोप तथा सामाजिक संकटासन्नता, विगतमा विपद्बाट भएको असर, छलफलबाट आएका तथ्य तथा सूचनाहरूका साथै अन्य सूचनाहरूको विश्लेषण समेतको आधारमा प्रमुख प्रकोपहरूको जोखिम स्तर निर्धारण गरिएको छ । कुनै पनि प्रकोपको सङ्कटासन्नता समुदाय तथा जनसङ्ख्याको संवेदनशीलता, विपद्का घटनाको आवृत्ति, गाम्भिर्यता र प्रभावको विस्तार जस्ता कुराहरुको आधारमा उच्च, मध्यम र न्यून गरी जोखिम स्तर निर्धारण गरिएको छ । यसरी विश्लेषण गर्दा यस गाउँपालिकामा भूकम्प, बाढी, सडक दुर्घटना र कोभिड १९ को उच्च जोखिम रहेको देखिन्छ भने आगलागी, चट्याङ, हावाहुरी, शीलतहर, डेंगु र सर्पदंशको मध्यम जोखिम देखिएको छ ।

तालिका ६: प्रतापुपर गाउँपालिकाको प्रकोप संकटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण

विपद्	संकटासन्नता (Vulnerability)	आवृत्ति (Frequency)	गम्भिर्यता (Intensity)	प्रभाव (Impact)	जोखिम (Risk)
भूकम्प	**मध्यम** - सिंगो हिमालय क्षेत्र नै उच्च जोखिममा रहेको - भौगर्भिक चिराहरू नजिकै रहेको - भवन संरचनाहरू कमजोर रहेको - वृद्धबृद्धा, बालबालिका, अपाङ्गता भएको जनसङ्ख्या उल्लेख्य रहेको - खुल्ला क्षेत्रको स्पस्ट पहिचान नभएको	न्यून	उच्च	मध्यम	मध्यम
बाढी	**उच्च** - खोलामा बाधँ, तटबन्ध नभएको, - होचो भूतरातल - नदी किनारमा बढेको अतिक्रमण - बाढीको जोखिमयुक्त ठाउँमा बसेको बस्ती - विकास निर्माणका कामले बढाएको जोखिम - वृद्धबृद्धा, बालबालिका, अपाङ्गता भएको जनसङ्ख्या उल्लेख्य रहेको	उच्च	उच्च	उच्च	उच्च
सडक दुर्घटना	मध्यम - विस्तार हुँदै गएको सडक सञ्जाल - सडकको कमजोर गुणस्तर - हुलाकी राजमार्गमा अवस्थित	मध्यम	उच्च	मध्यम	मध्यम

विपद्	संकटासन्नता (Vulnerability)	आवृत्ति (Frequency)	गम्भिर्यता (Intensity)	प्रभाव (Impact)	जोखिम (Risk)
	- बढ्दै गएको सवारी साधनको चाप - सडक सुरक्षा सम्बन्धी कमजोर बुझाई				
आगलागी	**मध्यम** - कच्ची खरका छाना भएका घर - विद्युत सर्ट भएर हुने बढ्दो घटना - बढ्दै गएको सुख्खा याम - सामाजिक आर्थिक सङ्कटासन्नता - जनचेतनाको कमजोर अवस्था	मध्यम	उच्च	मध्यम	मध्यम
शीतलहर	**मध्यम** - जलवायुमा आएको परिवर्तन - होचो भूभाग - कमजोर सामाजिक आर्थिक अवस्था - जनचेतनाको स्तर	मध्यम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
हावाहुरी	**मध्यम** - जलवायुमा आएको परिवर्तन - कमजोर सामाजिक आर्थिक अवस्था (कमजोर घर) - नगदेबाली जस्तै केरा उखु खेतीमा क्षती धेरै - जनचेतनाको स्तर	मध्यम	उच्च	मध्यम	मध्यम
चट्याङ	**न्यून** - जलवायुमा आएको परिवर्तन - शहरीकरण र विद्युतीकरणको विस्तार - राम्ररी अर्थिङ नगरिनु - कम गुणस्तरीय विद्युतीय सामानहरूको प्रयोग - जनचेतनाको कमी	न्यून	मध्यम	न्यून	न्यून
कोभिड १९ महामारी	**उच्च** - उच्च संक्रामक भाइरस - कमजोर स्वास्थ पूर्वाधार र तयारी - सावधानीका उपायहरूको कमजोर पालना - जनचेतनाको कमजोर स्तर - सामाजिक आर्थिक सङ्कटासन्नता - उच्च जोखिम समूहमा रहेको जनसंख्या	मध्यम	उच्च	उच्च	उच्च
सर्पदंश	**मध्यम** - गर्मी र वर्षा याममा विषालु सर्पहरु निस्कने - कच्ची घर संरचना - उपचार केन्द्र टाढा हुनु - सावधानीका उपायहरूको कमजोर पालना	मध्यम	उच्च	न्यून	मध्यम
डेङ्गु	**मध्यम**	मध्यम	मध्यम	मध्यम	मध्यम

प्रमाणित

विपद्	संकटासन्नता (Vulnerability)	आवृत्ति (Frequency)	गम्भिर्यता (Intensity)	प्रभाव (Impact)	जोखिम (Risk)
	- वर्षा याममा पानी जम्ने र लामखुट्टेको वृद्धि हुने - मानिसहरु अधिकांश समय घरबाहिर रहने - फोहरमैलाको उचित व्यवस्थापन नभएको - जनचेतना तथा आर्थिक अवस्था कमजोर				

श्रोत: प्रतापपुर गाउँपालिकाको संकटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखा, २०७९

नोट: प्रतापपुर गाउँपालिकाको प्रकोप संकटासन्नता तथा विपद् जोखिम विश्लेषण गाउँपालिकाको संकटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखाको क्रममा कुनै पनि प्रकोपको विद्यमान संकटसन्नता, बारम्बार दोरोरिने सम्भावना, त्यसको गाम्भीर्यता र प्रकोप आएको खण्डमा त्यसबाट पर्नसक्ने प्रभावको आधारमा समूहमा छलफल गरी जोखिमस्तर निर्धारण गरिएको हो ।

२.७ सम्भावित विपद् जोखिम विश्लेषण

तालिका ७: प्रतापपुर गाउँपालिकाको सम्भाव्य विपद् र प्रभाव क्षेत्र

सम्भावित विपद्	उच्च जोखिम वडा	उच्च जोखिम बस्तीहरू	जोखिममा रहेको पूर्वाधार / अन्य क्षेत्र	जोखिममा रहेका घरधुरी	जोखिममा रहेको जनसङ्ख्या
भूकम्प	अधिकांश	अधिकांश	- व्यक्तिगत घर - सरकारी भवन - विद्यालय - स्वास्थ्य संस्था सडक	करिब ५० प्रतिशत	करिब ५० प्रतिशत
बाढी	३, ४	सोमनी, नन्दपुर, बिडरहनी, बर्गदवा, ठूलो खैरटवा, हर्षपुरा	- व्यक्तिगत घर - सरकारी भवन - विद्यालय - स्वास्थ्य संस्था - सडक - खेतीयोग्य जमिन सहकारी	करिब ९००	करिब ५०००
सडक दुर्घटना	१, २, ८, ९	मुख्य सडक क्षेत्रहरू			
आगलागी	३, ४	सोमनी, पाँचफेदा, हर्षपुरा, पर्सा	- व्यक्तिगत घर	करिब ६०	करिब ३००
शीतलहर	सबै वडा		खेती, दैनिक जीवनयापन		
हावाहुरी	सबै वडा		- व्यक्तिगत घर - खेती	करिब २५०	करिब १२००
चट्याङ्	सबै वडा		व्यक्तिगत घर		
कोभिड महामारी	सबै वडा	गाउँपालिका पुरै	जनजीवन प्रभावीत,व्यापार व्यवसाय प्रभावीत		

सर्पदंश	३, ४, ५	सोमनी, पाँचफेदा, हर्षपुरा, पर्सा			
डेंगु	सबै वडा	गाउँपालिका पुरै			

श्रोतः प्रतापपुर गाउँपालिकाको संकटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखा, २०७९

२.८ विपद्को अनुमानित परिदृष्य

प्रतापपुर गाउँपालिकाको बहुप्रकोपको अवस्थालाई हेर्दा बाढी, हावाहुरी, सर्पदंश, सडक दुर्घटना, आगलागी, शीतलहर, कोभिड १९ महामारी, भूकम्प जस्ता विपद् एवम् महामारीजन्य स्वास्थ्य संकटको जोखिम देखिन्छ । छलफलबाट गरिएको सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणबाट प्रत्येक वर्ष दोहोरिरहने बाढीबाट मात्र ९०० घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको देखिएको छ भने ५००० जनसङ्ख्यालाई प्रत्यक्ष प्रभाव पर्ने देखिएको छ । भूकम्पको प्रभाव यो भन्दा व्यापक हुनसक्छ, भने कोभिडजस्ता महामारीजन्य विपद्को प्रभाव अझ धेरै विस्तार हुनसक्ने देखिन्छ।विपद्बाट पालिकाको लगभग ९ प्रतिशत जनसङ्ख्या प्रभावित हुँदा संवेदनशील तथा जोखिममा रहेको समूहको अनुमानित जनसङ्ख्या तालिका ८ मा दिइएअनुसार हुनसक्ने आँकलन गरिएको छ । प्रतिकार्यका क्रममा उक्त संवेदनशील समूहमा रहेको जनसङ्ख्यालाई प्राथमिकतामा राखेर उनीहरूको विशेष आवश्यकता र संरक्षणको प्रवन्ध गर्नुपर्दछ र विषय क्षेत्रगत पूर्वतयारी पनि यसै अनुरुप गर्नुपर्दछ ।

तालिका ८: संवेदनशील एवम् जोखिममा रहेको समूह जनसङ्ख्या

जोखिममा रहेको तथा संवेदनशील समूह	जनसङ्ख्या							
	१ वर्ष मुनिको	५ वर्ष मुनिको	१५ वर्ष मुनिको	६५ वर्ष माथिको	अपेक्षित गर्भवती	अपाङ्गता भएको	दीर्घरोगी	जम्मा
प्रभावित हुनसक्ने अनुमानित जनसङ्ख्या	१५९	७१२	२१४३	३६७	१९३	४१२	३६	४०२२

बाढी तथा भूकम्प जस्ता विपद्को अवस्थामा सडकहरू अवरुद्ध हुन्छन् । विद्युत र सचार संरचनाहरूमा क्षति भएर सेवा अवरूद्ध हुन पुग्छ । खोज उद्धारका लागि सूचना आदान प्रदानमा समस्या हुन्छ । सडक अवरूद्ध हुँदा घाइतेहरूको उद्धार र उपचारमा समस्या हुनका साथै मानवीय सहायता सामग्रीहरू प्रभावित समुदायसम्म पुर्याउन र सहायताकर्मीहरू त्यहाँ पुग्न नसक्ने अवस्था आउँछ।भूकम्पको समयमा घरहरू ध्वस्त हुन्छन। भूकम्प, बाढी तथा डुवानको समयमा ठूलो जनसङ्ख्या विस्थापित हुने हुँदा बसोबासको प्रवन्ध गर्नुपर्ने हुन्छ । महामारीजन्य विपद् छिटो फैलनुका साथै मानव स्वास्थ्यमा प्रत्यक्ष असर पर्ने हुँदा दैनिक जनजीवन नराम्ररी प्रभावित हुन पुग्छ । यस्तो परिस्थितिमा सकेसम्म तत्काल र प्रभावकारी रूपमा स्वास्थ्य संकट व्यवस्थापन तथा मानवीय सहायतामा जुट्नु, संक्रमित एवम् घाइतेहरूको तत्काल उद्धार गरी जीवन रक्षाको लागि उपचारको प्रवन्ध गर्नु, प्रभावित तथा विस्थापितहरूलाई मानवीय सहायता उपलब्ध गराउनु र जनजीवन क्रमशः सामान्य अवस्थामा ल्याउन पहल गर्नु गाउँपालिकाको प्राथमिक दायित्व हुन्छ । यसको लागि पर्याप्त पूर्वतयारीको जरूरत पर्दछ ।

प्रमाणीकरण

२.९ गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण

विपद् एवम् स्वास्थ्य संकटको प्रभावकारी प्रतिकार्य, पर्याप्त पूर्वतयारी र विपद् पछिको परिस्थितिलाई यथाशीघ्र समान्य अवस्थामा फर्काउन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका गतिविधिहरू संचालन गर्न आवश्यक पर्ने संस्था, संरचना, नीति, कानून, योजना, पूर्वाधार, भौतिक स्रोत साधन, प्राकृतिक स्रोत, सामाजिक स्रोत, आर्थिक स्रोत र मानवीय स्रोतको विद्यमान अवस्थाको लेखाजोखा र गाउँपालिकाको विपद् प्रतिकार्य क्षमता सुदृढ गर्नको लागि गाउँपालिकाको क्षमता अभिवृद्धिको आवश्यकता विश्लेषण तालिका ९ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ९: प्रतापपुर गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण

क्षेत्र	अवस्था विश्लेषण	आवश्यकता विश्लेषण
कानून, नीति योजना	- विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन भएको, - राहत कोष सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधिको मस्यौदा बनेको, - पालिकाको स्वास्थ्य नीति एवम् स्वास्थ्य ऐन बनेको, - पालिकाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना बन्ने क्रममा रहेको । - आपतकालिन कार्यसञ्चालन केन्द्र सञ्चालन कार्यविधि २०७९ तयार भएको	- ऐन एवम् कार्यविधि कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने, - स्वास्थ्य ऐन पारित गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने, - विपद् राहत सम्बन्धी मापदण्ड बनाउनु पर्ने, - विपद् जोखिम न्यूनीकरण एवम् व्यवस्थापन नीति तथा कार्ययोजना बनाउनु पर्ने, - जोखिम क्षेत्रगत विकास योजना बनाउनु पर्ने। - विपद क्षेत्रको पहिचान एवं नक्साङ्कन गर्नुपर्ने
संस्था एवम् संरचना	- स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति गठन भएको, - वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति गठन नभएको, - पालिका आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र स्थापना गरिएको - विपद् व्यवस्थापन विषयगत समिति गठन भएको, - गाउँपालिकामा विपद् व्यवस्थापन सम्पर्क अधिकृत तोकिएको, - गाउँपालिका तहमा द्रुत प्रतिकार्य टोली गठन भएको । - नगर प्रहरीको गठन नभएको	- खोज उद्धार, प्राथमिक उपचार, विपद् लेखाजोखा कार्यादल गठन गर्नुपर्ने, - जनप्रतिनिधि र कर्मचारीलाई अभिमुखीकरण गर्नुपर्ने । - वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति गठन गर्नुपर्ने, - वडा तहमा द्रुत प्रतिकार्य टोली (RRT) गठन गर्नुपर्ने । - नगर प्रहरी गठन गरी परिचालन गर्ने
पूर्व सूचना तथा विपद्	- गाउँपालिकाको स्वास्थ्य सम्बन्धी डिजिटल प्रोफाइल तयार भएको,	- गाउँपालिकाको स्वास्थ्य प्रोफाइलमा स्वास्थ्य संकटलाई सम्बन्धी विवरण पनि समावेश गर्नुपर्ने

क्षेत्र	अवस्था विश्लेषण	आवश्यकता विश्लेषण
सूचना व्यवस्थापन	- गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र बने तापनि धेरै क्षेत्र नसमेटिएको - गाउँपालिकाको विपद् जोखिम एवम् स्वास्थ्य संकट सम्बन्धी अध्ययन नक्शाङ्कन नभएको। - गाउँपालिकाको आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र सञ्चालन भएको, - विपद पोर्टल स्थापना गरी सूचना आदान प्रदान गर्ने गरेको	- गाउँपालिकाको प्रोफाइलमा प्रमुख प्रकोप तथा विपद् सम्बन्धी विवरण समावेश गर्नुपर्ने - विपद पूर्व सूचनाको लागि साइरन जडान गरी सम्भावित क्षती न्यूनिकरण गर्ने - आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रमा पर्याप्त विपद सामग्री तयारी अवस्थामा भण्डारण गर्ने
पूर्वाधार तथा भौतिक श्रोत साधन	- सबै वडा र बस्तीमा सडक पुगेको, - सबै वडामा विद्युत पुगेको, - सबै वडा र घरधुरीमा ट्यूववेल खानेपानी पुगेको, - सबै वडा र घरधुरीमा सरसफाई सुविधा पुगेको, - गाउँपालिकामा ३१ वटा सामुदायिक विद्यालय र २३ वटा संस्थागत विद्यालय रहेको, - गाउँपालिकामा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरू (प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र – १ , स्वास्थ्य केन्द्र – ६, आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र – २,) रहेको - गाउँपालिकामा ३ वटा एम्बुलेन्स रहेको, - गाउँपालिकामा दमकल नरहेको । - फुसको घर बिस्थापित गर्न जनता आवास कार्यक्रम लागु गरिएको	- सबै वडामा आपत्कालीन प्रयोजनका लागि खुल्ला क्षेत्रको पहिचान गर्नुपर्ने, - आपत्कालीन आश्रयस्थल बनाउन सकिने सामुदायिक भवन तथा खुल्ला ठाउँमा सडक, खानेपानी र सरसफाई पूर्वाधार निर्माण गर्नुपर्ने, - प्रत्येक वडामा सामान्य खोज उद्धारका सामग्रीहरू, प्राथमिक उपचार एवम् स्वास्थ्य एवम् व्यक्तिगत सुरक्षाका सामग्रीहरू तयारी राख्नुपर्ने । - गाउँपालिकामा आगलागीबाट हुने क्षती न्यूनिकरण गर्न दमकलको व्यवस्था गर्नुपर्ने - सबै कार्यालयहरूमा आगो नियन्त्रण यन्त्र (Fire Extinguisher) राख्नु पर्ने
प्राकृतिक श्रोत	- सिमसार क्षेत्र - नदीनाला रहेको - नदिजन्य निर्माण सामग्री	- सिमसार क्षेत्रको संरक्षण गर्नुपर्ने - आपत्कालीन आश्रयस्थल बनाउन सकिने खुल्ला ठाउँको पहिचान गरी सडक खानेपानी र सरसफाई पूर्वाधारहरूको तयारी गर्नुपर्ने । - अवैध रूपमा चोरीनिकासी हुने नदिजन्य सामग्री नियन्त्रण गर्नुपर्ने - नदिनालामा तटबन्ध निर्माण गर्नुपर्ने
सामाजिक श्रोत	- आमा समूह - टोल सुधार - युवा संस्था - बाल क्लब - उपभोक्ता समिति - सहकारी	- सामाजिक संस्था तथा स्रोतहरूलाई विपद् न्यूनीकरण तथा पूर्वतयारीमा संलग्न गराउने र परिचालन गर्ने नीति र कार्यक्रम बनाउनु पर्ने ।

प्रमाणिकरण

क्षेत्र	अवस्था विश्लेषण	आवश्यकता विश्लेषण
	- सामाजिक संघ संस्था - नागरिक समाज - रेकक्रस	- सामाजिक संस्थाहरूको संयन्त्र बनाई उनीहरूको श्रोतलाई एकिकृत रुपमा परिचालन गर्नुपर्ने - सामाजिक संस्थाहरूको विपद् व्यवस्थापन तथा प्रतिकार्य क्षमता बढाउनुपर्ने
आर्थिक श्रोत	- बैंक - लघुवित्त - सहकारी - वाणिज्य संघ - बचत समूह - विपद् कोष - कृषक समुह - वीमा संस्था - पारिवारिक बचत	- नीति तथा प्रक्रिया तय गरी आर्थिक क्षेत्रलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा लगानी गर्ने र श्रोत परिचालन गर्नुपर्ने - सहकारी संस्था तथा बचत समूहले आफ्ना सदस्यहरूका लागि आपत्कालीन सहायता कोषको प्रवन्ध गर्नुपर्ने - बीमा कम्पनीहरूसँग समन्वय गरी विपद् बीमाको शुरूवात तथा प्रवर्धन गर्नुपर्ने - बैङ्क तथा वित्तिय संस्थालाइ सामाजिक उत्तरदायित्व बहन गराउनु पर्ने
मानवीय श्रोत	- उद्धार तथा सुरक्षाकर्मी पर्याप्तता - प्राथमिक उपचारक - स्वस्थ्यकर्मी (डाक्टर – १, स्वास्थ्य सहायक – १२, जनस्वास्थ्य अधिकृत - १ जना) - भूकम्प प्रतिरोधी घर बनाउन सक्ने मिस्त्रीहरू नभएको - अस्थायी आवास निर्माण गर्न सक्ने जनशक्ति भएको - विपद् सम्बन्धी तालिम दिनसक्ने जनशक्ति भएको	- गाउँपालिकामा रहेको जनशक्तिलाई संगठित रूपमा विपद् प्रतिकार्य र पूर्वतयारीमा परिचालनको लागि तयारी गर्नुपर्ने - वडा तहमा विपद् प्रतिकार्य टोली तयार गरी तालिम दिएर प्रथम सामुदायिक उद्धारक (First Community Responder) तयार गर्नुपर्ने - भूकम्प प्रतिरोधी घर बनाउन सक्ने जनशक्तिलाई तयार गर्ने - वडा तहमा स्वास्थ्य संस्थासँग समन्वय गरी प्राथमिक उपचार टोली तयार गर्नुपर्ने - विपद् लेखाजोखा गर्नसक्ने जनशक्ति वडा तहमा तयार गर्नुपर्ने - प्रत्येक वडामा स्वास्थ्य संस्था अन्तरगत द्रुत प्रतिकार्य टोली (RRT) गठन गर्नुपर्ने ।

२.१० विषयगत क्षेत्र तथा कार्य जिम्मेवारी

सरकारी, सार्वजनिक तथा नीजि क्षेत्रको स्रोत साधन तथा सम्बन्धित क्षेत्रको विज्ञतालाई समेत समन्वयात्मक रुपमा परिचालन गरी विपद् प्रतिकार्य तथा पूर्वतयारीलाई प्रभावकारी बनाउन अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा विषयगत क्षेत्र (Cluster) को अभ्यास हुँदै आएको छ । राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा २०७५ ले पनि विपद् प्रतिकार्यका लागि ११ वटा केन्द्रीय विषयगत क्षेत्र (Central Cluster) निर्धारण गरेको छ । यसैगरी विपद्

जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३० ले राखेको संघ, प्रदेश र स्थानीय तहसम्म क्षेत्रगत कार्य समूहको अवधारणा (Cluster Approach) को आधारमा विपद् प्रतिकार्य र पूर्वतयारीलाई प्रभावकारी बनाउने रणनीति क्रियाकलाप राखेको छ । यस सन्दर्भमा प्रतापपुर गाउँपालिकाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनका लागि स्थानीय आवश्यकता र गाउँपालिकाको संस्थागत संरचना अनुसार सात वटा विषयगत क्षेत्र निर्धारण गरिएको छ । उक्त विषयगत क्षेत्रको गठन र कार्य जिम्मेवारी देहाय बमोजिम रहको छ ।

तालिका १०: विषयगत क्षेत्र र यसको नेतृत्व

क्रसं	विषयगत क्षेत्र	नेतृत्व
१	समन्वय, सुरक्षा, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र	गाउँपालिका अध्यक्ष – स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति
२	स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र	संयोजक - सामाजिक विकास समिति
३	आपत्कालीन आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र	संयोजक - वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति
४	खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्र	संयोजक - सामाजिक विकास समिति
५	आपत्कालीन संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र	संयोजक - सामाजिक विकास समिति
६	विपद् लेखाजोखा एवम् सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र	संयोजक – आर्थिक विकास समिति
७	जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापना तथा शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत क्षेत्र	संयोजक - पूर्वाधार विकास समिति

२.१०.१ समन्वय, सुरक्षा, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र

गाउँपालिका क्षेत्रमा कुनै पनि विपद्को घटना वा स्वास्थ्य संकटको स्थिति हुनासाथ तत्काल प्रतिकार्यमा जुटेर मानवीय जीवन रक्षा तथा सम्पत्तिको सुरक्षा गरी जनजीवन सामान्य अवस्थामा ल्याउनु पर्ने हुन्छ । यसका लागि गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षको हैसियतले विपद् प्रतिकार्यको सम्पूर्ण नेतृत्व गाउँपालिका अध्यक्षले गर्नुपर्दछ।विपद्को परिस्थितिमा एकातिर अन्य विषयगत क्षेत्रका साथै गाउँपालिका मातहतका स्रोत साधन र सबै संयन्त्रहरू प्रतिकार्यका लागि परिचालन गर्नुपर्दछ । विपद्को प्रभाव अनुसार बाह्य सहयोगको लागि गाउँपालिका भित्र र बाहिर, जिल्ला, प्रदेश तथा केन्द्रीय निकायहरूसम्म समन्वय गर्नुपर्दछ।विपद् पूर्वतयारीका लागि सरोकारवाला निकायहरूसँग निरन्तर समन्वय र सहकार्य गर्ने तथा विपद्को समयमा विपद् प्रभावित समुदायमा तुरून्त खोज उद्धार, प्राथमिक उपचार र राहत वितरणको लागि समन्वय गर्ने, विपद् प्रभावितहरूको पहिचान गरी परिचयपत्र उपलब्ध गराउने, मानिसको मृत्यु भएमा सनाखत गरी शव व्यवस्थापन (वा हस्तान्तरण) को प्रवन्ध मिलाउने र यसको लागि समयमै आवश्यक पूर्वतयारी गर्ने समन्वय, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्रको मुख्य जिम्मेवारी हो । यस विषयगत क्षेत्रको

नेतृत्व गाउँपालिका अध्यक्षले गर्दछन्।गाउँपालिकामा रहेका सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी निजी क्षेत्रका प्रतिनिधि र अन्य सबै विषय क्षेत्रका संयोजकहरू यसमा सदस्य रहन्छन् । गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले यस विषयगत क्षेत्रको सदस्य सचिवको रूपमा काम गर्दछन् ।

२.१०.२ स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र

विपद्को समयमा खोज उद्धार कार्यसँगै घाइतेहरूको जीवन रक्षाको लागि प्राथमिक उपचार सेवा आवश्यक पर्दछ । त्यसपछि गम्भीर प्रकृतिका घाइतेहरूको लागि थप उपचारको प्रवन्ध गर्नु पर्दछ । प्रभावित समुदाय तथा अस्थायी आश्रय स्थलमा स्वास्थ्य सेवालाई निरन्तरता दिनु पर्ने हुन्छ । महामारीजन्य विपद् तथा स्वास्थ्य संकटको समयमा रोकथाम तथा व्यवस्थापनमा स्वास्थ्य क्षेत्रको प्रमुख भूमिका हुन्छ । विपद् प्रभावित समुदायका बालबालिका, बृद्धबृद्धा, गर्भवती तथा दुध खुवाउने आमाहरूको लागि थप पोषणयुक्त खानाको आवश्यकता पर्दछ । गाउँपालिकाको स्वास्थ्य संरचना र क्षमताको परिचालन गरी प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य सेवा र पोषणको प्रवन्ध गर्नु यस विषयगत क्षेत्रको प्रमुख जिम्मेवारी हो । साथै यस विषयगत क्षेत्रले कोभिड-१९ लगायतका महाव्याधीको संक्रमण, स्वास्थ्य संकटको रोकथाम, नियन्त्रण र व्यवस्थापनको कार्य समेत गर्नेछ । यस विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व गाउँपालिकाको सामाजिक विकास समितिको संयोजकले गर्दछन् भने गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखा प्रमुख सदस्य सचिव रहन्छन् । गाउँपालिकामा रहेका स्वास्थ्य संस्था तथा अस्पतालहरू र स्वास्थ्य तथा पोषणको क्षेत्रमा काम गर्ने संस्थाका प्रतिनिधिहरु यस विषयगत क्षेत्रको सदस्यको रुपमा रहन्छन् ।

२.१०.३ आपत्कालीन आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र

गाउँपालिका क्षेत्रमा कुनै पनि विपद्को घटना वा स्वास्थ्य संकटको स्थिति हुनासाथ त्यसबाट विस्थापित तथा प्रभावित भएकाहरुलाई बस्नको लागि आश्रयस्थल र आश्रयस्थलमा बसेका वा समुदायमै रहेका प्रभावितहरूलाई चामल, दाल, नुन, तेल आदि खाद्य सामग्री उपलब्ध गराउने, खानेकुरा पकाउनको लागि आवश्यक प्रवन्ध मिलाउने ओढ्ने ओछ्याउने लगायतका गैर खाद्य सामग्री एवम् लगाउने कपडाको प्रवन्ध गर्ने । महामारीजन्य स्वास्थ्य संकटको समयमा क्वारेन्टिन एवम् आइसोलेसन केन्द्रको व्यवस्थापन गर्ने, खोज उद्धार, राहत एवम् स्वास्थ्य सामग्रीहरूको खरिद तथा भण्डारण एवम् ढुवानीको प्रवन्ध गर्ने, विपद् लेखाजोखा लगायतका कामको लागि आवश्यक बन्दोबस्ती मिलाउने यस विषय क्षेत्रको मुख्य जिम्मेवारी हो । यस विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समितिको संयोजनकले गर्दछन् भने विपद् व्यवस्थापन सम्पर्क अधिकृत सदस्य सचिवको रुपमा रहन्छन् ।

२.१०.४ खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्र

विपद् पश्चात प्रभावित समुदायमा खानेपानी तथा सरसफाईका पूर्वाधारहरूमा क्षति पुग्छ । विस्थापितहरूले आश्रय लिएको आश्रयस्थलमा खानेपानी र सरसफाइको उचित र पर्याप्त प्रवन्ध गर्नु पर्दछ । विपद्पछि सरसफई र स्वस्थताको उचित प्रवन्ध नभएमा विभिन्न महामारी फैलिन सक्छ । विपद् प्रभावितहरूको लागि स्वच्छ र पर्याप्त खानेपानी तथा सरसरफाइको प्रवन्ध गर्नु, विपद् प्रभावित समुदाय तथा अस्थायी आश्रयस्थल वा क्वारेन्टिन र आइसोलेसन केन्द्रहरुमा खानेपानी एवम् सरसफाईको प्रवन्ध तथा स्वस्थता

प्रवर्धन गर्नु, प्रभावितहरूको लागि मापदण्ड अनुसारको सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्धनका सामग्रीहरूको सुनिश्चिता गर्नु, विपद्जन्य घटनाबाट सिर्जना भएका फोहोरहरू सरसफाई गर्नु, मरेका पशुपंक्षीहरूको व्यवस्थापन गर्नु, व्यक्तिगत सरसफाईको लागि स्वस्थता सम्बन्धी सरसामानहरू (जस्तैः हाईजिन किट, पियुष, क्लोरिन, डस्टविन, आदि) उपलब्ध गराउनु, विपद्बाट क्षति भएका खानेपानी तथा सरसफाईका पूर्वाधारहरू पुनर्स्थापना गर्न सहयोग गर्नु यस विषयगत क्षेत्रको मुख्य जिम्मेवारी हो । यस विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व सामाजिक विकास समितिको संयोजनकले गर्दछन् भने खानेपानी तथा सरसफाई शाखा प्रमुखले सदस्य सचिवको रुपमा काम गर्दछन् । खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धनको क्षेत्रमा काम गर्ने संस्थाका प्रतिनिधिहरू यस विषयगत क्षेत्रको सदस्य रहन्छन् ।

२.१०.५ आपत्कालीन संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र

विपद्को घटना पछि परिवारहरू विस्थापित हुन्छन् । कतिपय बालबालिकाले अविभावक गुमाउँछन् । यस्तो अवस्थामा महिला र बालबालिकामाथि हिंसा बढ्छ । गाउँपालिकामा धेरै विद्यालयहरू बाढी, आगलागी, चट्याङ जस्ता प्रकोपको जोखिममा छन् र विगतमा पनि प्रभावित हुँदै आइरहेका छन् । २०७२ सालको भूकम्पबाट पनि थुप्रै विद्यालयहरूमा क्षति पुग्यो । यो भन्दा ठूलो भूकम्प आएको खण्डमा अधिकांश विद्यालयमा क्षति पुग्छ । कोभिड-१९ को महामारीको कारण लामो समयसम्म विद्यालयहरू बन्द भए । संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्रले विपद्को समयमा किशोरी, गर्भवती महिला, सुत्केरी, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, शिशु, बालबालिका, बृद्धबृद्धाहरूलाई संरक्षण गर्ने, उनीहरूको आवश्यकता बमोजिमका सरसामानहरू जस्तैः सेनेटरी प्याड, खेलकुदका सामान आदि उपलब्ध गराउने, घरपरिवारका सदस्य गुमाएकाहरू तथा विपद्का कारण त्रसित व्यक्तिहरूलाई मनोसामाजिक परामर्श सेवा दिने र हिंसामुक्त वातावरण सिर्जना गर्ने जस्ता जिम्मेवारी निर्वाह गर्नु पर्दछ । विद्यालयहरू क्षति भएमा वा भौतिक उपस्थितिमा विद्यालय सञ्चालन गर्ने अवस्था नभएमा तत्काल शैक्षिक निरन्तरताको लागि वैकल्पिक व्यवस्था गर्ने र सामान्य अवस्थामा यसको लागि पूर्वतयारी तथा सुरक्षित विद्यालय कार्यढाँचालाई कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने, वैकल्पिक सिकाई निरन्तरताको लागि उपयुक्त ठाउँको पहिचान गरी आवश्यक सामग्रीहरूको तयारी गर्ने, सुरक्षित सिकाईको वातावरण तयार गरी शैक्षिक गतिविधिहरूलाई निरन्तरता दिने, संरक्षण तथा शिक्षा क्षेत्रको क्षति र आवश्यकताको लेखाजोखा गरी पुनर्स्थापन र पुनर्निर्माणमा सहयोग गर्ने र विद्यालय मार्फत स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् सुरक्षा सम्बन्धी चेतना समुदायमा विस्तार गर्न सहयोग गर्ने यस विषयगत क्षेत्रको मुख्य जिम्मेवारी हो।गाउँपालिकाको सामाजिक विकास समितिको संयोजकले यस विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व गर्दछन् भने शिक्षा शाखा प्रमुख सदस्य सचिव रहन्छन्।गाउँपालिकामा रहेका संरक्षण तथा शिक्षा क्षेत्रमा काम गर्ने संस्थाका प्रतिनिधिहरू यस विषयगत क्षेत्रको सदस्य रहन्छन् ।

२.१०.६ विपद् लेखाजोखा एवम् सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गर्न विपद्सँग सम्बन्धित र अन्य सामाजिक आर्थिक तथ्याङ्कको आवश्यकता पर्दछ । अझ विपद् पश्चात खोज उद्धार राहत र प्रतिकार्यका कामहरू अघि बढाउन विपद्को सामान्य तथा विषयगत क्षतिको तथ्याङ्क आवश्यक पर्दछ । यस विषय क्षेत्रले विपद्को क्षति तथा नोक्सानीको लेखाजोखा गर्ने यी सूचनाहरूलाई व्यवस्थापन गर्ने र विषयगत क्षेत्रका

विवरणहरू सम्बन्धित क्षेत्रलाई उपलब्ध गराई पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा सहयोग गर्दछ । वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, वडा कार्यालय र स्थानीय सुरक्षा निकायसँग समन्वय गरी प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा गरी तत्काल विपद्को क्षतिको सूचना संकलन गर्ने संयन्त्र विकास गर्ने । क्षतिको प्रारम्भिक लेखाजोखा तथा क्षेत्रगत आवश्यकता लेखाजोखा गर्न गृह मन्त्रालयले तयार गरेको विपद् लेखाजोखा मार्गदर्शनको आधारमा आवश्यक फारम तयार गर्ने र तालिम दिई जनशक्ति तयार गर्ने । क्षतिको लेखाजोखाको आधारमा प्रभावितहरूको वर्गीकरण गरी परिचयपत्र उपलब्ध गराउन स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई सहयोग गर्ने । विपद्का सूचनाहरू गाउँपालिका आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रमा व्वस्थापन गर्ने र निर्धारित प्रक्रिया बमोजिम जिल्ला, प्रदेश तथा केन्द्रीय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रमा पठाउने यस विषयगत क्षेत्रको मुख्य जिम्मेवारी हो । यस विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समितिको संयोजनकले गर्नेछन भने स्थानीय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र हेर्ने अधिकृत सदस्य सचिवको रुपमा रहनेछन् । नेपाल रेडक्रस सोसाइटी लगायत विपद् लेखाजोखा क्षेत्रमा अनुभव भएका र स्वयम् सेवक परिचानल गर्ने क्षमता भएका स्थानीय संस्थाहरू यस विषयगत क्षेत्रमा सदस्यका रुपमा रहनेछन् ।

२.१०.७ जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापना तथा शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत क्षेत्र

यस विषयगत क्षेत्रले विपद्को कारण अवरूद्ध हुन पुगेका अत्यावश्यक सेवाहरू (जस्तैः सडक, विद्युत, खानेपानी, टेलिफोन) तत्काल सुचारू गर्ने र त्यस्ता सेवा प्रदान गर्ने निकायका कार्यालयहरूमा क्षति पुगेमा वैकल्पिक व्यवस्था गर्ने, सामाजिक आर्थिक पूर्वाधार र अवस्थालाई चलायमान बनाई जनजीवनलाई सामान्य बनाउने जिम्मेवारी निर्वाह गर्दछ । विपद् पश्चात विस्थापितहरूलाई तत्काल अस्थायी आश्रयस्थल व्यवस्थापन गर्न तथा आवास, खानेपानी, सरसफाई लगायतका अस्थायी पूर्वाधार तयार गर्न सहयोग गर्दछ । त्यसैगरी पुनर्स्थापनको चरणमा स्थायी संरचनाहरू पुनर्निर्माण नहुँदासम्मको लागि अस्थायी संरचना तथा पूर्वाधार तयार गर्ने काम गर्दछ । आपत्कालीन अवस्थामा पूर्वाधार क्षति भएर आवतजावत अवरूद्ध भएमा सेवा सुचारू गर्नका लागि तत्काल अस्थायी पूर्वाधार तयार गर्ने । प्रभावित समुदायसम्म राहत तथा प्रतिकार्यको पहुँच सहज बनाउन तत्काल अस्थायी पूर्वाधारहरूको विकास गर्ने । गाउँपालिकाले पूर्वाधार निर्माण गर्दा मापदण्ड बमोजिम र विपद् सुरक्षित भएको सुनिश्चित गर्ने । आपत्कालीन प्रयोजनका लागि अस्थायी आश्रयस्थल, त्यसमा आवश्यक खानेपानी तथा सरसफाईका पूर्वाधारहरू तयार गर्ने । विपद्बाट क्षति भएका संरचनाहरूको पुननिर्माण गर्दा बहुप्रकोपको जोखिमबाट सुरक्षित स्तरीय मापदण्ड अनुसार भएको सुनिश्चित गर्ने । विपद्को प्रकृति र प्रभाव हेरी यस विषयगत क्षेत्रको काम विपद्को तत्कालको अवस्थादेखि पुनर्निर्माणको काम नसकिँदासम्म चल्न सक्छ र विपद् व्यवस्थापनका चारबटै चरणमा काम गर्नुपर्ने हुन्छ । यस विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व पूर्वाधार विकास समितिको संयोजकले गर्दछन् भने पूर्वाधार विकास शाखा प्रमुख यसको सदस्य सचिवको रूपमा रहन्छन् । माथि उल्लिखित विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व र सदस्य संस्थाहरूको विवरण अनुसूची-२ मा राखिएको छ ।

प्रमाणीकरण

उमेश चन्द्र शाक्य
अध्यक्ष

३ परिच्छेद तीन : पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

३.१ सामान्य पूर्वतयारी कार्ययोजना

प्रतापुपर गाउँपालिका बहुप्रकोपको जोखिममा छ । विपद्को सम्भावना र त्यसबाट हुनसक्ने जनधनको क्षति कम गर्न र पर्याप्त पूर्वतयारी गरी विपद् एवम् स्वास्थ्य संकट प्रतिकार्य क्षमता सुदृढ गर्न गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समितिले पूर्वतयारीका विभिन्न गतिविधिहरू नियमित रूपमा गर्नुपर्ने हुन्छ । विपद् पूर्वतयारी र विपद् एवम् स्वास्थ्य संकट व्यवस्थापनलाई विकासका नियमित गतिविधिहरूमा जोडेर जोखिमका स्रोतहरूको न्यूनीकरण गर्दै प्रतिकार्यका लागि आधार तयार गर्न सामान्य पूर्वतयारीका रूपमा देहाय बमोजिमको कार्ययोजना तयार गरिएको छ ।

क्र.सं.	सामान्य पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु	समय	स्थान	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी
१	गाउँपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन कार्यान्वयन गर्ने	तत्काल	गाउँपालिका	१	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
२	गाउँपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नीति तथा रणनीतिक कार्ययोजना तयार गरी लागू गर्ने	तत्काल	गाउँपालिका	१	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
३	गाउँपालिका आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रको प्रभावकारी सञ्चालन गर्ने	नियमित	गाउँपालिका	१	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
४	गाउँपालिकाको स्वास्थ्य ऐन सभाबाट पारित गरी कार्यान्वयन गर्ने	तत्काल	गाउँपालिका	१	गाउँकार्यपालिका
५	गाउँपालिका आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रमा सञ्चार एवम् खोज उद्धार तथा प्राथमिक उपचार सामग्रीको पर्याप्त प्रवन्धको सुनिश्चतता गर्ने	नियमित	गाउँपालिका	१	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
६	गाउँपालिकाका सबै वडामा समुदायमा आधारित खोज उद्धार कार्यदल गठन गर्ने	तत्काल	वडा	प्रत्येक वडामा	वडा समिति
७	बढी सडक दुर्घटना हुने स्थानहरुको नक्शांकन गरी सडक सुरक्षा मापदण्ड कडाईका साथ पालना गर्ने गराउने	नियमित	गाउँपालिका	प्रत्येक वडामा	नेपाल प्रहरी
८	प्रदेश र केन्द्रीय तहसँग समन्वय हुने गरी विपद् जोखिम न्यूनीकरण वेभ पोर्टल नियमित अध्यावधिक गर्ने	तत्काल	गाउँपालिका	१	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति

प्रमाणीकरण

अध्यक्ष

क्र.सं.	सामान्य पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु	समय	स्थान	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी
९	विपद् पश्चातको आवश्यकताको लेखाजोखाको लागि आधुनिक सूचना प्रविधिको उपयोग गरेर द्रुत आँकलन प्रणाली प्रक्रिया तयार गर्ने	२०७९ मंसिर	गाउँपालिका	१	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
१०	आपत्कालीन अस्थायी आश्रयस्थलको लागि गाउँपालिकामा खुल्ला क्षेत्र पहिचान गरी स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशन गर्ने	२०७९ माघ	गाउँपालिका	१	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
११	प्रत्येक सार्वजनिक, सरकारी र व्यावसायिक भवनमा आपत्कालीन निकासी मार्ग (Evacuation Route) र आपत्कालीन भेला हुने स्थान (Assembly Point) छुट्याई विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गर्ने, गराउने	२०७९ माघ	सबै सम्बन्धित संस्थाहरु	सबै वडा	सम्बन्धित कार्यालय
१२	वडामा भएका सामुदायिक भवनहरूमा आपत्कालीन अस्थायी आश्रयस्थल तथा क्वारेन्टिन सञ्चालनको लागि सडक, विद्युत, खानेपानी र सरसफाईका पूर्वाधार तयारी अवस्थामा राख्ने	नियमित	पहिचान गरिएका स्थानहरू	आवश्यकता अनुसार	पूर्वाधार विकास शाखा
१३	प्रत्येक वडामा आपत्कालीन आश्रयस्थल तथा क्वारेन्टिन/आइसोलेसन सेन्टरमा प्रयोग गर्न सकिने सुरक्षित सामुदायिक भवनको पहिचान/निर्माण गर्ने	तत्काल	वडा	प्रत्येक वडामा कम्तिमा एउटा	पूर्वाधार विकास शाखा वडा कार्यालय
१४	विपद्बाट हुने मानवीय क्षति, बाली, पशु, घर तथा सम्पतिको लागि कार्यबिधि बनाई आपत्कालीन बीमा कार्यक्रम संचालन गर्ने	२०८० असार	गाउँपालिका क्षेत्र	१	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
१५	विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि समुदायमा आधारित संस्थाहरु, स्थानीय गैर सरकारी संस्थाहरु, स्थायी प्रकृतिका उपभोक्ता समितिहरु र नागरिक संस्थाहरुबीच कार्यविधि बनाई सहकार्यको लागि संयन्त्र तयार गर्ने	२०८० असार	गाउँपालिका क्षेत्र	१	गाउँपालिका / वडा विपद् व्यवस्थापन समिति
१६	गाउँपालिका क्षेत्रका प्रमुख प्रकोपहरु (भूकम्प, बाढी, आगलागी र सडक दुर्घटना, महामारी नियन्त्रण) को लागि परिदृष्यमा आधारित कृतिम घटना अभ्यास नियमित सञ्चालन गर्ने	नियमित	गाउँपालिका क्षेत्र	वार्षिक	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
१७	गाउँपालिकापालिकाको स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना वार्षिक रूपमा अद्यावधिक गर्ने	नियमित	गाउँपालिका	वार्षिक	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति

प्रमाणिकरण
उमेश चन्द्र यादव

क्र.सं.	सामान्य पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु	समय	स्थान	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी
१८	सबै विषयगत क्षेत्रको कार्यतालिका बनाएर नियमित बैठक बस्ने	नियमित	गाउँपालिका	प्रत्येक तीन तीन महिनामा	सबै विषयगत क्षेत्र

३.२ पूर्वानुमानमा आधारित पूर्वतयारी कार्ययोजना

प्रतापुपर गाउँपालिकामा बारम्बार दोहोरिरहने र ठूलो जनसंख्यालाई प्रभाव पार्ने विपद् बाढी हो।गाउँपालिकाका ९०० घरधुरी बाढी तथा डुबानको उच्च जोखिममा रहेको र ५००० जनसंख्या प्रभावित हुनसक्ने अनुमान गरिएको छ ।यस्तो अवस्थामा गाउँपालिकाको लगभग ९ प्रतिशत जनसंख्या प्रभावित हुँदा एक वर्ष मुनिको जनसंख्या १५९ जना पाँच वर्ष मुनिको जनसंख्या ७१२ जना ६५ वर्ष माथिको जनसंख्या ३६७ जना अपेक्षित गर्भवतीको जनसंख्या १९३ जना हुनसक्ने अनुमान गरिएको छ।यही अनुमानका आधारमा विभिन्न क्षेत्रमा पर्नसक्ने प्रभावको आँकलन गरी त्यसको प्रभावकारी प्रतिकार्य र पर्याप्त पूर्वतयारीको लागि देहाय बमोजिम सात वटा विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको छ।उक्त क्रियाकलापहरू कार्यान्वयनको जिम्मेवारी सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रको हुनेछ भने आवश्यकता अनुसार अन्य निकाय वा क्षेत्रसँग समन्वय गरी काम गर्नेछन्।

३.२.१ समन्वय, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र

क्र.सं.	पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
१	वडा तहमा गठन भएका खोज उद्धार टोलीलाई तालिम दिएर प्रथम सामुदायिक उद्धारक (First Community Responders) तयार गर्ने	२०७९ चैत्र	वडा	९	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस
२	समुदाय तहका स्वयंसेवी संस्था तथा व्यक्तिहरुको विवरण अद्यावधिक गरी आपत्कालीन अवस्थामा परिचालन गर्ने	नियमित	वडा	९	नेपाल रेडक्रस
३	खोज उद्धारका लागि आवश्यक उपकरण सामग्रीहरुको आवश्यकता आँकलन गरी उपलब्ध गराउनको लागि गाउँपालिकालाई अनुरोध गर्ने	२०७९ पुस	गाउँपालिका	१	गाउँपलिका विपद् व्यवस्थापन समिति
४	खोज उद्धार टोली परिचालनको लागि न्यूनतम् खोज उद्धार तथा व्यक्तिगत सुरक्षा सामग्री तयारी अवस्थामा राख्ने	२०७९ पुस	वडा	९	सुरक्षा निकाय, वडा कार्यालय
५	खोज तथा उद्धारका लागि प्रयोग गर्न सकिने सवारी साधनहरू र एम्बुलेन्सहरूको सूची र सम्पर्क व्यक्तिको विवरण तयार गर्ने	नियमित	गाउँपालिका	१	सम्बन्धित संस्था

क्र.सं.	पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
६	सबै विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरू तथा सरोकारवाला निकाय र संस्थाहरूको सम्पर्क ठेगाना अद्यावधिक राख्ने	नियमित	गाउँपालिका	१	सबै विषयगत क्षेत्र
७	जोखिम वडाहरूमा अवश्यक विपद सामग्रीहरू भण्डारण गरी तयारी अवस्थामा राख्ने	२०७९ मंसिर	गाउँपालिका		
८	खोज उद्धारका लागि सुरक्षा निकायसँग समन्वय सहकार्य गरी कार्यदल निर्माण गर्ने	२०७९ कार्तिक	गाउँपालिका		

३.२.२ स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र

क्र.सं.	पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
१	गाउँपालिकाका सबै वडामा स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाको समन्वयमा द्रुत प्रतिकार्य टोली (RRT) गठन गर्ने	तत्काल	वडा	हरेक वडामा एक	वडा विपद् व्यवस्थापन समिति
२	गाउँपालिकामा रहेका सबै स्वास्थ्य संस्थाहरुको आपत्कालीन योजना तयार गर्ने	तत्काल	स्वास्थ्य संस्था		स्वास्थ्य शाखा
३	गाउँपालिकाका सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आपत्कालीन प्रयोजनको लागि औषधिको 'बफर स्टक' व्यवस्थापन गर्ने र औषधि उपलब्ध भएको सुनिश्चित गर्ने	नियमित	वडा	स्वास्थ्य संस्था अनुसार	सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्था
४	वडा तहमा प्राथमिक उपचार कार्यदल गठन गर्ने	तत्काल	वडा	हरेक वडामा एक	वडा विपद् व्यवस्थापन समिति
५	स्वास्थ्यकर्मी, महिला स्वस्थ्य स्वयम् सेविका र वडा स्तरीय कार्यदलका सदस्यहरुको लागि प्राथमिक उपचार तालिम सञ्चालन गर्ने	नियमित	वडा		नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
६	समुदायमा जनस्वास्थ्य सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने		गाउँपालिका		स्वास्थ्य शाखा
७	विपद्को समयमा गर्भवती तथा सुत्केरी महिला र बालबालिकाहरुमा पोषण आवश्यकता पूर्तिका लागि पुरक खाना आवश्यकताको आँकलन गर्ने		गाउँपालिका		विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
८	आपत्कालीन अवस्थामा घाइतेहरूको थप उपचारको लागि रिफरल प्रकृया तय गर्ने		गाउँपालिका	१	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति

३.२.३ आपत्कालीन आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र

क्र.सं.	पूर्वतयारीका क्रियालापहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
१	अस्थायी आश्रय स्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री र राहत व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्रका सदस्य संस्थाहरूको सम्पर्क ठेगाना अद्यावधिक राख्ने	नियमित	गाउँपालिका	१	सम्बन्धित संस्था
२	गाउँपालिकामा भएका हेभी इक्वीपमेन्ट, ढुवानीका साधनहरु तथा सवारी साधनहरुको लगत तयार गरी आपत्कालीन अवस्थामा प्रयोग गर्न निजी क्षेत्रसँग सम्झौता गर्ने	नियमित	गाउँपालिका	१	सम्बन्धित संस्था
३	गाउँपालिकामा कम्तिमा प्रत्येक वडामा ३० परिवारको लागि आवश्यक पर्ने गैर खाद्य सामग्री सेटको स्टक राख्ने	२०७९	वडा		नेपाल रेडक्रस
४	प्रत्येक वडामा कम्तिमा १२० परिवारका लागि अस्थायी आश्रयको लागि बहुप्रकोपबाट सुरक्षित स्थान पहिचान गरी राख्ने	२०७९	वडा		वडा कार्यालय
५	गाउँपालिकामा कम्तिमा ३०० परिवार तथा १५०० जनसंख्याको लागि आवश्यक पर्ने गैर खाद्य सामग्री भण्डारणको क्षमता भएको गोदामघरको व्यवस्था गर्ने	२०७९	गाउँपालिका	१	नेपाल रेडक्रस सामाजिक संस्था
६	पहिचान गरिएका खुल्ला स्थानमा अस्थायी आश्रयस्थलका लागि आवश्यक पूर्वाधार, खानेपानी, सरसफाइको प्रवन्ध तथा तत्काल टहरा बनाउन सक्ने व्यवस्था गर्ने	२०७९	गाउँपालिका	आवश्यकता अनुसार	पूर्वाधार विकास शाखा
७	पहिचान गरिएका खुल्ला स्थान वा तयार गरिएका अस्थायी आश्रयस्थलका संरचना र सुविधाहरू महामारीको समयमा क्वारेन्टिन एवं आइसोलेसन केन्द्रको रुपमा प्रयोग गर्न सक्ने र स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न मिल्ने गरी विकास गर्ने	२०७९	गाउँपालिका	आवश्यकता अनुसार	पूर्वाधार विकास शाखा

३.२.४ खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्र

क्र.सं.	पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
१	अनुमानित परिदृष्यको आधारमा खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता प्रवर्द्धन सम्बन्धी आवश्यकताको आँकलन गर्ने	२०७९	गाउँपालिका	१	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
२	विपद् लेखाजोखा टोलीलाई खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता प्रवर्द्धन क्षेत्रको विपद् सूचना संकलनको तालिम दिने	२०७९			

प्रमाणीकरण

३	कम्तिमा १००० परिवारलाई पुग्ने आपत्कालीन सरसफाई तथा स्वच्छता प्रवर्द्धन सामग्री भण्डारणको व्यवस्था मिलाउने				
४	आपत्कालीन आश्रयस्थल वा आश्रयस्थल बनाउन पहिचान गरिएका खुला क्षेत्रमा खानेपानी आपूर्तिको स्रोत र आवश्यक सामग्रीको प्रवन्ध गर्ने				
५	रेडियो टिभी, पत्रपत्रिका र सामाजिक मिडिया मार्फत सरसफाई सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम प्रसारण गर्ने				
६	खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरूको सम्पर्क अध्यावधिक राख्ने				

३.२.५ संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र

क्र.सं.	पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
१	सबै विषयगत क्षेत्रलाई महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र ज्येष्ठ नागरिकको संरक्षणका तरिकाहरू बारे जानकारी दिने	निरन्तर	गाउँपालिका	सबै विषयगत क्षेत्र	महिला तथा बालबालिका शाखा
२	विपद्को समयमा संरक्षण एवम् सुरक्षाका लागि चाहिने सामग्रीहरू खरिद गरी भण्डारण गर्ने	निरन्तर	गाउँपालिका	अनुमानित आँकलन अनुसार	महिला तथा बालबालिका शाखा
३	विद्यालयका शिक्षक र महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकालाई आधारभूत मनोसामाजिक परामर्श सम्बन्धी तालिम दिने प्रवन्ध गर्ने	निरन्तर	गाउँपालिका	सबै वडा र सबै विद्यालयहरू	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
४	सबै विद्यालयमा विद्यालय सुरक्षा कार्यन्वयन कार्यविधि बमोजिम सुरक्षित विद्यालयका न्यूनतम् गतिविधि सञ्चालन गर्न सहजीकरण गर्ने		विद्यालय	सबै विद्यालय	
५	विद्यालयहरूको संकटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखाको लागि सहयोग गर्ने		विद्यालय	सबै विद्यालय	
६	विद्यालयहरूलाई सिकाई निरन्तरता र पूर्वतयारी सहितको विद्यालय सुरक्षा योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने		विद्यालय	सबै विद्यालय	
७	विद्यालय व्यवस्थापन समिति तथा प्रअहरुलाई विद्यालय सुरक्षा सम्बन्धी तालिम दिने		विद्यालय		

प्रमाणीकरण
उमेश चन्द्र यादव

क्र.सं.	पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
८	कृतिम घटना तथा सिमुलेसन अभ्यास सञ्चालन गर्न गाउँपालिकापालिका र विद्यालयहरूसँग समन्वय गर्ने		विद्यालय		
९	वैकल्पिक सिकाई सञ्चालनका लागि कार्यविधि र सामग्री तयारी अवस्थामा राख्ने	२०७९	गाउँपालिका		
१०	सबै विद्यालयहरूमा अस्थायी सिकाई केन्द्र सञ्चालनका लागि आवश्यक सामग्रीहरू तयारी अवस्थामा राख्ने प्रवन्ध गर्ने		विद्यालय		
११	संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरूको सम्पर्क अद्यावधिक गर्ने	२०७९			

३.२.६ विपद् लेखाजोखा एवम् सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र

क्र.सं.	पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
१	गाउँपालिका आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र मार्फत विपद् सम्बन्धी सूचना सङ्कलन, व्यवस्थापन र प्रसारणको व्यवस्था मिलाउने	नियमित	गाउँपालिका	१	जिल्ला आपत्कालीन कार्य संचालन केन्द्र
२	वडा तहमा विपद् लेखाजोखा टोली तयार गर्ने	२०७९	वडा	सबै	नेपाल रेडक्रस
३	विपद् लेखाजोखा टोलीका सदस्यहरूलाई विपद् लेखाजोखा सम्बन्धी तालिम दिने				नेपाल रेडक्रस
४	समुदाय स्तरमा विपद्को समयमा सूचना प्रवाह गर्न SMS मार्फत सूचना प्रसार गर्ने समूहगत प्रणालीको विकास गर्ने	२०७९	गाउँपालिका		मोवाइल सेवा प्रदायक
५	स्थानीय रेडियो एफ एम तथा अन्य सामाजिक मिडियाबाट जनचेतना मूलक सन्देशहरू प्रवाह गर्ने	नियमित	गाउँपालिका		पत्रकार महासंघ
६	गाउँपालिकाको विपद् सम्बन्धि सम्पूर्ण सूचना तथा गतिविधिहरू नियमित अद्यावधिक गर्ने	नियमित	गाउँपालिका		
७	विपद् सूचना प्रवाह प्रकृया तय गरी वस्तीमा भएका घटनाको तत्काल स्थानीय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रमा अद्यावधिक हुने प्रवन्ध मिलाउने	नियमित	गाउँपालिका		

प्रमाणीकरण

क्र.सं.	पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
८	विपद् लेखाजोखा सम्बन्धी मार्गदर्शनका आधारमा विपद् लेखाजोखाका फारामहरु तयारी अवस्थामा राख्ने	२०७९			

३.२.७ जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापन तथा शीघ्र पुनर्लाभ विषय क्षेत्र

क्र.सं.	पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
१	जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजनाका आधारमा पूर्वाधार निर्माणका योजना तयार गर्ने		गाउँपालिका	१	
२	पूर्ण रूपमा भवन आचार संहिता कार्यान्वयन भएको सुनिश्चित गर्ने गराउने	नियमित	गाउँपालिका	१	
३	जोखिमयुक्त क्षेत्रहरूको दोहन र अतिक्रमण नियन्त्रण गर्ने	नियमित	गाउँपालिका		
४	पहिचान गरिएका आपत्कालीन आश्रयस्थलमा अस्थायी आवास, सरसफाई, खानेपानी, सडक र विजुलीको पूर्वाधार तयार गर्ने	नियमित			
५	ग्रामीण सडक निर्माण जस्ता पूर्वाधार विकास गर्दा प्राविधिक र वातावरणीय अध्ययन अनुसार विपद् जोखिम नबढ्ने कुरा सुनिश्चित गर्ने				
६	संरचना तथा पूर्वाधारको पुनर्निर्माण "अझ राम्रो अझ" बलियोको मान्यता अनुरूप गर्ने				
७	विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरूको सम्पर्क विवरण अद्यावधिक राख्ने र विषयगत क्षेत्रको नियमित बैठक गर्ने				

३.३ आपत्कालीन प्रतिकार्य (कार्यविधि) कार्ययोजना

आपत्कालीन प्रतिकार्य योजनामा विपद्को समय र विपद् पश्चात् तुरुन्तै चाल्नुपर्ने खोज, उद्धार, उपचार एवम् जोखिम क्षेत्रबाट प्रभावितहरूलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण, राहत वितरणका र विपद् लेखाजोखा तथा सूचना व्यवस्थापन र संप्रेषणका क्रियाकलापहरू सहित प्रत्येक विषयगत क्षेत्र परिचालनको समय तालिका सहितको कार्यविधि समावेश गरिएको छ । यसका लागि देहाय बमोजिमका क्रियाकलापहरू तर्जुमा गरिएको छ:

३.३.१ समग्र व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समितिको आकस्मिक बैठक बसी हरेक विषयगत क्षेत्रलाई तयारी अवस्थामा रहन निर्देशन दिने	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
	२	समन्वय खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बस्ने	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
	४	खोज उद्धार र सुरक्षाको लागि उद्धारकर्मी, सुरक्षाकर्मी परिचालन गर्ने	सुरक्षा निकाय / जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
	५	खोज तथा उद्धारका लागि आवश्यक सामग्री र यातायातको बन्दोबस्त गर्ने	बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र
	६	घाइतेहरूको शिघ्र उद्धार गर्ने र वेपत्ताहरूको खोजी कार्यलाई तीब्रता दिने	सुरक्षा निकाय
	७	सम्भावित जोखिम क्षेत्रका समुदायको सुरक्षित स्थानान्तरण गर्ने	सुरक्षा निकाय, वडा समिति
	८	घाइतेहरूको तत्काल प्राथमिक उपचारका लागि आवश्यक समन्वय गर्ने	स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्र
	९	मृतकहरूको पहिचान गरी मुचुल्का गरेर शव आफन्तलाई जिम्मा लगाउने	वडा समिति
२४ घण्टा देखि ७ दिन	१०	खोज उद्धार कार्यलाई आवश्यकता अनुसार निरन्तरता दिने	सुरक्षा निकाय
	११	२४ घण्टाको कामको समीक्षा गरी आवश्यकता अनुसार थप खोज उद्धार कार्य अघि बढाउने	सुरक्षा निकाय
	१२	प्रभावितहरूको व्यक्तिगत सम्पत्ति तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको सुरक्षाको लागि सुरक्षाकर्मी परिचालन गर्ने	सुरक्षा निकाय
	१३	आवश्यकता अनुसार शव व्यवस्थापन कार्यलाई निरन्तरता दिने	सुरक्षा निकाय
	१४	बहु क्षेत्रगत प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा गर्नको लागि सबै विषयगत क्षेत्रलाई समन्वय तथा परिचालन गर्ने	सुरक्षा निकाय
	१५	विपद्को घटनाको प्रकृति हेरी आवश्यकता अनुसार जिल्ला प्रदेश तथा सङ्घीय सरकारसँग समन्वय गर्ने	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
	१६	आवश्यकता अनुसार खोज उद्धार कार्यलाई निरन्तरता दिने	सुरक्षा निकाय

उमेश चन्द्र यादव
अध्यक्ष
प्रमाणीकरण

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
७ दिनदेखि १ महिना	१७	विपदमा हराएका वा नष्ट भएका अत्यावश्यक दस्तावेजहरुको लगत सङ्कलन गर्ने	सुरक्षा निकाय वडा समिति
	१८	हराएका वा नष्ट भएका कागजातहरुको पुनर्निमार्ण तत्काल गर्ने	वडा कार्यालय
	१९	विषय क्षेत्रगत विस्तृत लेखाजोखाको आधारमा विपदबाट भएको क्षतिको लागि पुनर्स्थापना योजना तयार गर्न समन्वय गर्ने	सबै विषयगत क्षेत्र
	२०	विपद् पश्चातको आवश्यकता लेखाजोखाको आधारमा गाउँपालिकाको पुनर्निमाण योजना तयार गर्न समन्वय गर्ने	सबै विषयगत क्षेत्र

३.३.२ प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बसी अवस्थाको विश्लेषण गर्ने	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
	२	घाइतेको खोज उद्धारसँगै प्राथमिक उपचारका लागि प्राथमिक उपचार टोली परिचालन गर्ने	खोज उद्धार कार्यदल
	३	विपद् प्रभावित क्षेत्रमा प्राथमिक उपचार डेस्क स्थापना गरी सेवा सञ्चालन गर्ने	बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र
	४	गम्भीर अवस्थाका घाइतेहरूलाई थप उपचारको लागि रिफर गर्ने	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
	५	दीर्घ रोगीहरू पहिचान गरी उनीहरूको लागि औषधि तथा उपचार सेवा उपलब्ध गराउने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
२४ घण्टा देखि ७ दिन	६	मापदण्ड अनुसार शुद्ध पिउने पानी र प्रभावितहरूको अवस्था अनुसार पोषणयुक्त खानाको सुनिश्चतता गर्ने	खाद्य विषयगत क्षेत्र
	७	विपद् प्रभावित क्षेत्र तथा अस्थायी आश्रयस्थलमा नियमित औषधि उपचारका साथसाथै गर्भवती जाँच, सुत्केरी र परिवार नियोजन सेवालाई निरन्तरता दिने	बन्दोबस्ती विषय क्षेत्र
	८	मनोसामाजिक परामर्श सेवा सञ्चालनलाई आवश्यकता अनुसार निरन्तरता दिने	संरक्षण विषय क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
	९	अस्थायी आश्रयस्थल तथा प्रभावित समुदायमा महामारीजन्य विपद् फैलिन नदिन थोकथामका उपायहरू अपनाउने	खानेपानी तथा सरसफाई विषयगत क्षेत्र
	१०	स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्रको विषयगत आवश्यकता लेखाजोखा गरी पुनर्स्थापन योजना तयार गर्ने	विपद् लेखाजोखा तथा सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र
७ दिन देखि १ महिना	११	आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य उपचार र स्वास्थ्य सेवा प्रवाहलाई निरन्तरता दिने	स्वास्थ्य संस्थाहरू
	१२	थप महामारी फैलिन नदिन रोकथामका उपायहरू निरन्तर गर्ने	खानेपानी तथा सरसफाई विषयगत क्षेत्र
	१३	स्वास्थ्य क्षेत्रको विपद् पछिको आवश्यकताको लेखाजोखा गरी पुनर्निमाण योजना तयार गर्ने	पुनर्निर्माण विषयगत क्षेत्र

३.३.३ आपत्कालीन आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	अस्थायी आश्रय स्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री र राहत व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बोलाउने र अवस्था विश्लेषण गर्ने, प्रभावित हुनसक्ने जनसंख्यको आँकलन गर्ने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
	२	विस्थापितहरूको लागि तत्काल अस्थायी बसोबासको प्रवन्ध गर्ने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
	३	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखाको लागि आवश्यक बन्दोबस्त गरी लेखाजोखा टोली परिचालन गर्ने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
	४	उद्धारकर्मी, स्वास्थ्यकर्मी तथा घाइतेहरुको ओसार पसार र राहत सामग्रीको ओसार पसार गर्नको लागि यातायातका साधनहरुको प्रवन्ध गर्ने	खोज उद्धार विषयगत क्षेत्र
	५	विस्थापित तथा अस्थायी आश्रयस्थलमा रहेका सबै परिवारको लागि तत्काल खान मिल्ने खाद्य सामग्री उपलब्ध गराउने	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
	६	विपद् प्रभावितहरूलाई गर्मीको समयमा झुल र जाडोको समयमा न्यानो कपडाको प्रवन्ध गर्ने	

प्रमाणीकरण

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
२४ घण्टा देखि ७ दिन	७	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (Initial Rapid Assessment-IRA) का आधारमा आगामी एक महिनाको लागि खाद्य तथा गैर खाद्य आवश्यकताको आँकलन गर्ने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
	८	प्रभावितहरूको लागि अस्थायी आश्रय स्थलमा बसोबासको प्रवन्ध गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिने	
	९	अस्थायी आश्रयस्थलमा वा प्रभावित समुदायमा शौचालय, खानेपानी, सरसफाई तथा औषधि उपचारको लागि अन्य विषयगत क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने	खानेपानी सरसफाई र स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्र
	१०	विस्थापित तथा अस्थायी आश्रयस्थलमा रहेका सबै परिवारको लागि खाद्य सामग्री, खाना पकाउने भाँडाकुँडा र ओढ्ने ओछ्याउने सामग्री उपलब्ध गराउने	
	११	अपांगता भएका व्यक्ति एकल महिला र पुरुषका लागि उपयुक्त आश्रय स्थलको प्रवन्ध गर्ने	संरक्षण विषयगत क्षेत्र
	१२	विपद्को कारण आघातमा रहेका व्यक्तिहरूलाई आश्रयस्थलमा नै मनोसामाजिक परामर्श सेवा प्रदान गर्ने प्रवन्ध गर्ने	संरक्षण विषयगत क्षेत्र
	१३	अस्थायी आश्रयस्थलमा बालबालिकालाई खेल्ने ठाउँको प्रवन्ध गर्ने	संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र
७ दिन देखि १ महिना	१४	आवश्यकता अनुसार विस्थापितहरुलाई घर फर्काउने प्रवन्ध गर्ने	
	१५	भौतिक संरचना पुनर्निर्माणका लागि आवश्यक काठ सहुलियत दरमा उपलब्ध गराउन सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहसँग समन्वय गर्ने	सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति
	१६	अस्थायी आश्रयस्थलमा रहेका बालबालिकाको सिकाई निरन्तरताको लागि गाउँपालिकापालिकाको शिक्षा शाखा र शिक्षा विषयगत क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने	संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र
	१७	विपद् पश्चातको आवश्यकता लेखाजोखाको लागि आवश्यक बन्दोबस्त मिलाउने	विपद् लेखाजोखा तथा सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र

प्रमाणीकरण
उमेश चन्द्र यादव
अध्यक्ष

३.३.४ खानेपानी, सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बसी अवस्थाको विश्लेषण गर्ने	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
	२	प्रभावित समुदाय तथा अस्थायी आश्रयस्थलमा सुरक्षित शुद्ध पिउने पानी तथा सरसफाईको लागि मापदण्ड अनुसारको आवश्यक पानी उपलब्ध गराउने प्रवन्ध गर्ने	अस्थायी आश्रय स्थल तथा राहत व्यवस्थापन क्षेत्र
२४ घण्टा देखि ७ दिन	३	खानेपानी तथा सरसफाई आवश्यकताको आँकलन गर्ने	विपद् लेखाजोखा क्षेत्र
	४	आस्थायी आश्रय स्थलमा शौचालय लगायत सरसफाईका अस्थायी संरचनाहरू तयार गर्ने	अस्थायी आश्रय स्थल तथा राहत व्यवस्थापन क्षेत्र
	५	प्रभावित समुदायमा सामान्य क्षति भएका खानेपानी तथा सरसफाईका संरचनाहरू तत्काल मर्मत गर्ने	पुनर्स्थापन तथा पुनर्निर्माण विषयगत क्षेत्र
	६	खानेपानी शुद्धीकरणका विधिहरू समुदायलाई जानकारी गराउने	
	७	अस्थायी आश्रयस्थलको फोहोर मैला व्यवस्थापनको प्रवन्ध गर्ने	
	८	अस्थायी आश्रयस्थलमा नियमित स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई शिक्षा प्रवर्द्धन गर्ने	
	९	खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको पुनर्स्थापन योजना तयार गर्ने	
	१०	अस्थायी आश्रय स्थलमा मापदण्ड अनुसारको खानेपानी र सरसफाइको प्रवन्ध नियमित गर्ने	
७ दिन देखि १ महिना	११	आवश्यकता अनुसार अस्थायी आश्रय स्थलमा खानेपानी र सरसफाईको प्रवन्ध नियमित गर्ने	
	१२	खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको क्षेत्रगत आवश्यकताको लेखाजोखा गर्ने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
	१३	अस्थायी सिकाई केन्द्रहरूमा खानेपानी र सरसफाईको प्रवन्ध गर्ने	संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र
	१४	विपद् पछिको क्षेत्रगत आवश्यकताका आधारमा खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको पुनर्निर्माण योजना तयार गर्ने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र

उमेश चन्द्र यादव
अध्यक्ष

प्रमाणीकरण

प्रतापपुर गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय प्रतापपुर, नवलपरासी (ब.सु.प.) लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

३.३.५ संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बसी अवस्थाको विश्लेषण गर्ने	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
	२	अवस्था अनुसार आपत्कालीन प्रतिकार्यको लागि विद्यालय बन्द गर्नु पर्ने भएमा बन्द गर्न गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समितिलाई सिफारिस गर्ने	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
	३	विद्यालयको क्षति तथा शिक्षक विद्यार्थीको अवस्थाको आँकलन गरी खोज उद्धारमा सहयोग गर्ने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
	४	आवश्यकता अनुसार प्रभावितहरूलाई मनोसामाजिक परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने	
२४ घण्टा देखि ७ दिन	५	शिक्षा क्षेत्रमा भएको क्षतिको प्रारम्भिक विवरण संकलन गरी आवश्यकता आँकलन गर्ने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
	६	विपद्का कारण हराएका वा छुट्टिएका बालबालिकाहरुलाई अभिभावकसँग पुनर्मिलन गराउने	वडा समिति
	७	प्रभावित महिला बालबालिका अपांगता भएका व्यक्ति र जेष्ठ नागरिकलाई संरक्षण दिने	
	८	आवश्यकता अनुसार मनोसामाजिक परामर्श कार्यशाला सञ्चालन गर्ने	सहयोगी संस्थाहरु, सामाजिक संस्थाहरु
	९	नेपाल प्रहरी र स्थानीय सामाजिक संस्थाहरूवीच संयन्त्र तयार गरी बाहिरबाट आउने व्यक्तिहरूमाथि निगरानी राख्ने	सुरक्षा निकाय
	१०	विपद् प्रभावित समुदाय तथा अस्थायी आश्रयस्थलमा सामाजिक र लैंगिक हिंसा तथा विभेद नभएको सुनिश्चित गर्ने	महिला तथा बालबालिका शाखा
	११	मानव बेचबिखन, ओसारपसार र अपहरण जोखिम न्यूनीकरणका लागि गाउँपालिकाको सिमा नाकाहरूमा नागरिक सुरक्षा चेक पोष्ट स्थापना गर्ने	सुरक्षा निकाय
	१२	शिक्षा क्षेत्रमा भएको क्षतिको प्रारम्भिक विवरण संकलन गरी आवश्यकताको आँकलन गर्ने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
	१३	सिकाई निरन्तरताको कार्ययोजना क्रियाशील गर्ने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति

प्रमाणित उमेश चन्द्र यादव अध्यक्ष

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
	१४	तत्काल विद्यालय सञ्चालन हुन नसक्ने अवस्थामा अस्थायी सिकाई केन्द्र स्थापना गरी सिकाई सुचारु गर्ने	
	१५	अस्थायी सिकाई केन्द्र पनि सञ्चालन हुन नसक्ने अवस्थामा वैकल्पिक विधिबाट सिकाई सुचारू गर्ने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
	१६	शिक्षकहरूका लागि आपत्कालीन शिक्षा सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यशाला सञ्चालन गर्ने	
	१७	अस्थाई सिकाई केन्द्रहरूमा छात्रा विद्यार्थीहरूमाथि हुन सक्ने हिंसा रोक्नका लागि सुरक्षा संयन्त्र निर्माण गर्ने	
७ दिन देखि १ महिना	१८	बालबालिकाहरूलाई विद्यालय फर्कने वातावरण बनाउन अभिभावकहरूसँग समुदायमा छलफल गर्ने	विद्यालय व्यवस्थापन समिति
	१९	विपद् प्रभावित विद्यार्थीहरूको लागि अवस्था र आवश्यकता अनुसार विद्यालय पोशाक, पाठ्यपुष्तक र स्टेसनरी सामग्रीहरू उपलब्ध गराउने	
	२०	विपद् प्रभावित समुदाय वा अस्थायी आश्रयस्थलमा महिला तथा किशोरीमाथि हुने हिंसाका गतिविधिलाई निगरानी राख्ने र विशेष संरक्षणको व्यवस्था मिलाउने	
	२१	विद्यालय आउने जाने बाटोहरू भत्किएको बिग्रिएको भए मर्मत गराउने	पूर्वाधार विकास शाखा
	२२	अस्थायी आश्रयस्थल तथा सिकाई केन्द्रमा बालबालिकाका लागि मनोरन्जनात्मक क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्ने	
	२३	गम्भीर प्रकृतिको अवस्था बाहेक सामान्यत विपद्को घटना भएको १० दिन सम्ममा सिकाई क्रियापलापहरु सुचारू गर्ने प्रवन्ध गर्ने	
	२४	विपद् पछिको आवश्यकता लेखाजोखा गरी संरक्षण तथा शिक्षा क्षेत्रको पुनर्निर्माण योजना तयार गर्ने	पूनर्स्थापन तथा पूनर्निर्माण विषयगत क्षेत्र

उमेश चन्द्र ... अध्यक्ष

प्रमाणीकरण

३.३.६ जीविकोपार्जन तथा शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माण विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बसी अवस्थाको वारे छलफल गर्ने	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
	२	विपदबाट क्षति भएका सडक संचार तथा विद्युत पूर्वाधार सूचारू गर्न पहल गर्ने	राहत व्यवस्थापन क्षेत्र
२४ घण्टा देखि ७ दिन	३	पुनर्स्थापनाका लागि आवश्यक पूर्वाधारहरूको आवश्यकता लेखाजोखा गर्ने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
	४	अस्थायी आश्रयस्थलमा आधारभूत अस्थायी पूर्वाधार निर्माण गर्ने	आश्रयस्थल तथा राहत व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र
	५	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) को आधारमा तत्कालको लागि प्राथमिकता तय गर्ने।	
	६	आफ्नो घर फर्कन चाहने विस्थापितहरूलाई समुदायमा पुनर्स्थापित गर्ने प्रकृया तय गरि पुनर्स्थापित गर्ने	वडा समिति
७ दिन देखि १ महिना	७	विषय क्षेत्रगत विस्तृत लेखाजोखाको आधारमा क्षेत्रगत पुनर्स्थापन योजना तयार गर्ने	सबै विषयगत क्षेत्र
	८	सामान्य क्षति भएका पूर्वाधार तथा संरचनाहरूको मर्मत सम्भार गरी सेवा सुचारू गर्ने	पूर्वाधार विकास शाखा
	९	विपद् पछिको आवश्यकताको लेखाजोखाको आधारमा गाउँपालिकाको पुनर्निमाण योजना तयार गर्ने	सबै विषयगत क्षेत्रहरु
	१०	पुनर्निमाण नसकिएसम्म पुनर्निमाणको कामलाई निरन्तरता दिने	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति

३.३.७ विपद् लेखाजोखा एवम् सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	आपत्कालीन लेखाजोखा तथा सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बस्ने	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति

प्रमाणीकरण

उमेश चन्द्र यादव
अध्यक्ष

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
	२	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) तुरुन्त सञ्चालन गरी खोज उद्धार उपचार र राहत व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति
	३	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) को सूचना सबै विषय क्षेत्रलाई उपलब्ध गराउने	सबै विषयगत क्षेत्र
	४	विपद्को प्रारम्भिक विवरण गाउँपालिका आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रमा अद्यावधिक गर्ने	आपत्कालीन कार्य संचालन केन्द्र
२४ घण्टा देखि ७ दिन	५	विपद्को क्षतिको विवरण नियमित अद्यावधिक गर्ने	आपत्कालीन कार्य संचालन केन्द्र
	६	क्षेत्रगत प्रारम्भिक लेखाजोखाका लागि जनशक्ति परिचालन गर्ने	बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र
	७	क्षेत्रगत लेखाजोखा विवरण उपलब्ध गराइ सबै विषयगत क्षेत्रलाई पुनस्थापन योजना बनाउन सहयोग गर्ने	सबै विषयगत क्षेत्र
	८	विपद् प्रभावित क्षेत्रको बजारको लेखाजोखा (आवश्यक सामग्रीको उपलब्धता र प्रतिशपर्धात्मक मूल्यको अवस्था) गर्ने	बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र
७ दिन देखि १ महिना	९	विपद्को क्षतिको विवरण नियमित अद्यावधिक गर्ने	
	१०	विपद् पछिको आवश्यकताको लेखाजोखा गर्न विषयगत क्षेत्रलाई सहयोग गर्ने	सबै विषयगत क्षेत्र
	११	क्षेत्रगत पुनर्निर्माण योजना तयार गर्न विषयगत क्षेत्रलाई सहयोग गर्ने	सबै विषयगत क्षेत्र

प्रमाणीकरण

४ परिच्छेद चार : स्वास्थ्य संकट पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

४.१ कोभिड १९ को सन्दर्भ

प्रतापुपर गाउँपालिकाले विगत दुई वर्षदेखि कोभिड १९ को विश्वव्यापी महामारीको कारण स्वास्थ्य संकट भोगिरहेको छ । त्यसैगरी यो गाउँपालिकाका डेङ्गुको उच्च जोखिममा रहेको छ । वर्षेनी बाढीका घटना हुने हुनाले बाढी पश्चात झाडापखाला लगायतको महामारी फैलिन सक्ने जोखिम रहेको छ । कोभिड १९ बाट यस गाउँपालिकामा जम्मा १७५० जना संक्रमित भएकोमा पहिलो र दोस्रो लहरमा गरि ११ जनाको मृत्यु भएको थियो । २०७९ कार्तिक मसान्त सम्ममा ५ बर्षमाथिका ९८ प्रतिशतले दुवै डोज खोप पाइसकेका छन् । कोभिडको पहिलो लहरमा गाउँपालिकापालिकाका सबै वडामा सामुदायिक क्वारेन्टाइन र गाउँपालिकामा एउटा क्वारेन्टिइन सञ्चालन गरिएको थियो । १० साधारण बेड र सेमि आइसियू बेड आबस्यक पर्ने संक्रमितहरूलाइ, पृथ्वी चन्द्र अस्पताल लगायत सुविधा सम्पन्न अस्पतालहरूमा प्रेषण गर्ने व्यवस्था मिलाइएको थियो । गाउँपालिकाकाले सम्पूर्ण संक्रमितलाई (१० परिवारलाई) घरमै निशुल्क अक्सिजन उपलब्ध गराइएको थियो । कोभिडका जटिल विरामीहरूलाई बुटबल, भैरहवा र भरतपुर रेफर गरेको र निशुल्क एम्बुलेन्स सेवा उपलब्ध गराएको थियो । कोभिडको समयमा प्रतापुपर गाउँपालिकामा तीन वटा एम्बुलेन्स सञ्चालनको व्यवस्था गरिएको थियो । एउटा एम्बुलेन्स कोभिड विरामीको लागि, एउटा गर्भवतीको लागि र एउटा अन्य विरामीको लागि सञ्चालन गरिएको थियो । खासगरी भारतबाट नेपाल भित्रने यस गाउँपालिकाका बासिन्दाहरूलाई त्रिवेणी, महेश्वर, सुनौली र बेलहिया नाकाबाट ल्याएर निशुल्क क्वारेन्टाइनमा राख्ने प्रवन्ध गरिएको थियो । कोभिड १९ को रोकथाम तथा प्रतिकार्य गर्ने क्रमामा गाउँपालिकासँग प्रतिकार्यको लागि स्पष्ट कार्ययोजना थिएन । यसको लागि जनशक्ति र सामग्री सहितको पूर्वतयारी पर्याप्त थिएन । थौरै जनशक्ति, स्वास्थ्य सुरक्षा सामग्रीको अपर्याप्तता र अक्सिजनको कमिका बावजुद कोभिड १९ को पहिलो र दोस्रो लहरको प्रतिकार्य गरिएको थियो ।

गाउँपालिकाको स्वास्थ्य संरचना तथा स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रले अन्य विपद्को समयमा विपद्का कारण घइते भएकाहरूलाई तत्काल उपचार र स्वास्थ्य सेवालाई नियमित गर्नको लागि काम गर्दछ भने स्वास्थ्य संकटको अवस्थामा गाउँपालिकाको स्वास्थ्य संरचना तथा स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रले स्वास्थ्य संकटको रोकथाम नियन्त्रण र व्यवस्थापनको लागि अग्र स्थानमा रहेर काम गर्दछ । यसमा अन्य विषयगत क्षेत्रले आ आफ्नो क्षेत्रबाट सहयोग गर्दछन् । गाउँपालिकामा हुनसक्ने स्वास्थ्य संकटलाई ध्यानमा राखी स्वास्थ्य संकट पूर्वतयारी एवम् प्रतिकार्यका देहायबमोजिमका क्रियाकलापहरु तय गरिएको छ ।

४.२ स्वास्थ्य संकट पूर्वतयारी कार्ययोजना

क्र.सं.	पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
१	गाउँपालिकामा रहेका सबै स्वास्थ्य संस्था तथा हस्पिटलहरुको आपत्कालीन योजना तयार गर्ने गराउने	तत्काल	स्वास्थ्य संस्था	सबै स्वास्थ्य संस्था	गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखा
२	गाउँपालिका र वडा तहमा द्रुत प्रतिकार्य टोली (RRT) गठन गर्ने	तत्काल	वडा	वडा कार्यालय	

क्र.सं.	पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
३	सबै स्वास्थ्य संस्थाहरुमा आपत्कालीन स्वास्थ्य प्रतिकार्य नमुना अभ्यास गर्ने गराउने	नियमित	स्वास्थ्य संस्था	सबै स्वास्थ्य संस्था	
४	गाउँपालिका मातहत रहेका अस्पताल तथा स्वस्थ्य संस्थाहरूको सेवा, वेड क्षमता अध्यवधिक गर्ने	तत्काल	गाउँपालिका	सबै स्वास्थ्य संस्था	स्वास्थ्य शाखा
५	गाउँपालिकाका विभिन्न स्वास्थ्य संस्थामा रहेका स्वास्थ्य जनशक्तिको विवरण अद्यवधिक गर्ने	तत्काल	गाउँपालिका	सबै स्वास्थ्य संस्था	स्वास्थ्य शाखा
६	गाउँपालिकाको स्वस्थ्य संकट सम्बन्धी विवरण सवास्थ्य पाश्वचित्र र गाउँपालिका आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रमा अद्यावधिक गर्ने प्रवन्ध गर्ने	२०७९ माघ	गाउँपालिका	१	आपत्कालीन कार्य संचालन केन्द्र
७	महामारीजन्य स्वास्थ्य संकटको समयमा गाउँपालिकाको सेवा सञ्चालन सम्बन्धि स्वास्थ्य प्रोटोकल तयार गर्ने	तत्काल	गाउँपालिका	१	स्वास्थ्य शाखा
८	स्वास्थ्य संकटको समयमा गाउँपालिकाको स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि तयार गर्ने	तत्काल	गाउँपालिका		स्वास्थ्य संस्थाहरु
९	महामारीको समयमा जनस्वास्थ्य सेवा (पोषण, खोप, सुरक्षित मातृत्व, बाल स्वास्थ्य, परिवार नियोजन) उपलब्ध गराउने कार्यविधि तयार गर्ने	तत्काल	गाउँपालिका		स्वास्थ्य शाखा
१०	महामारीजन्य स्वास्थ्य संकटको समयमा विद्यालय तथा शैक्षिक संस्था सञ्चालन सम्बन्धी प्रोटोकल तयार गर्ने	तत्काल	गाउँपालिका		संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र
११	उपचारको लागि विरामी रेफर गर्नको लागि रेफरल पद्धति र रेफरल हस्पिटलको व्यवस्था गर्ने	तत्काल	गाउँपालिका		स्वास्थ्य संस्थाहरु
१२	प्रकोप क्षेत्र नक्शांकन गर्ने		गाउँपालिका		स्वास्थ्य शाखा
१३	अग्रपंतिमा काम गर्ने स्वास्थ्य तथा सुरक्षा कर्मीको लागि व्यक्तिगत सुरक्षाका सामग्रीहरूको प्रवन्ध गर्ने	तत्काल	गाउँपालिका		स्वास्थ्य संस्थाहरु
१४	सबै कर्मचारीहरुलाई महामारी सुरक्षा प्रोटोकलको जानकारी गराउने	तत्काल	गाउँपालिका		गाउँपालिका विपद्

क्र.सं.	पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
					व्यवस्थापन समिति
१५	महाब्याधिको समयमा बाहिरबाट आउने मानिसहरूलाई राख्न होल्डिङ् सेन्टर तथा क्वारेन्टिनको प्रवन्ध गर्ने		गाउँपालिका	आवश्यकता अनुसार	बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र
१६	गाउँपालिकामा बनाइएका आपत्कालीन आश्रयस्थलहरु महामारीको समयमा क्वरेन्टीन तथा आइसोलेसन केन्द्रको रुपमा संचालन गर्न सकिने गरी तयार गर्न सहयोग गर्ने		गाउँपालिका		अस्थायी आश्रयस्थल तथा बन्दोवस्ती क्षेत्र पूर्वाधार विकास शाखा
१७	महामारीको समयमा सार्वजनिक यातायात सञ्चालन सम्बन्धी प्रोटोकल तयार गर्ने	तत्काल	गाउँपालिका		यातायात कम्पनी तथा व्यवसायी समित
१८	महामारीको समयमा आर्थिक क्षेत्र तथा बजार सञ्चालन सम्बन्धि प्रोटोकल तयार गर्ने	तत्काल	गाउँपालिका		उद्योग वाणिज्य संघ
१९	गाउँपालिकामा कुनै स्वास्थ्य संस्थामा सर्पदंश उपचारको प्रवन्ध गर्ने		गाउँपालिका		स्वास्थ्य संस्था
२०	स्वास्थ्य संकट तथा महामारी नियन्त्रण र व्यवस्थापन सम्बन्धि स्वस्थ्यकर्मी सुरक्षाकर्मी र द्रुत प्रतिकार्य टोलीलाई तालिम दिने	२०७९ चैत्र	गाउँपालिका		स्वास्थ्य संस्थाहरु

४.३ स्वास्थ्य संकट प्रतिकार्य कार्ययोजना

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	गाउँपालिकापालिका क्षेत्रभित्रको सबै वा कुनै वडामा तीब्र गतिमा महामारी फैलिएमा वा अन्य स्वस्थ्य संकटको अवस्था आएमा स्वास्थ्य सेवा ऐन २०७५ बमोजिम स्वास्थ्य संकटग्रस्त क्षेत्र घोषणा गर्ने	जिल्ला प्रशासन कार्यालय
	२	संकटग्रस्त क्षेत्रमा तत्काल प्रतिकार्यको लागि द्रुत प्रतिकार्य टोली (Rappid Response Team - RRT) परिचालन गर्ने	खोज उद्धार विषयगत क्षेत्र
	३	स्वास्थ्य संकटग्रस्त क्षेत्र घोषणा गरिएको क्षेत्र एवम् अवधिमा स्वास्थ्य सम्बन्धी प्रोटोकल पूर्ण रुपमा पालना गर्ने / गराउने	सुरक्षा निकाय

प्रमाणिकरण

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
	४	उच्च संक्रामक महामारी फैलिएको अवस्थामा गाउँपालिकापालिका प्रवेश गर्ने नाकाहरुमा कडाई गरी स्क्रिनिङ र क्वारेन्टिनको व्यवस्था गर्ने	सुरक्षा निकाय
	५	संक्रमितको कन्ट्रयाक ट्रेसिङ परीक्षण गरी आइसोलेसन र उपचारको प्रवन्ध गर्ने	स्वास्थ्य संस्थाहरु
	६	अस्पताल तथा स्वस्थ्य संस्थाहरू नियमित निसंक्रमित गर्ने	स्वास्थ्य संस्थाहरु
२४ घण्टा देखि ७ दिन	७	सार्वजनिक ठाउँहरुमा IEC (Information Education and Communication) का माध्यमहरु जस्तै; पोस्टर पम्प्लेल्ट, सार्वजनिक सूचना मार्फत महामारीको कारक, सर्ने तरिका र रोकथामका बारेमा समुदायलाई सचेत गराउने	संचार माध्यम
	८	महामारीजन्य विपद्को लागि सामान्य विरामी र संक्रितहरुको लागि छुट्टाछुट्टै एम्बुलेन्सको प्रवन्ध गर्ने	स्वास्थ्य संस्थाहरु, एमबुलेन्स संचालक
	९	स्वास्थ्य संकटको समयमा पूर्ण रुपमा सुरक्षा उपाय सहित नियमित स्वस्थ्य सेवा संचालन गर्ने	स्वास्थ्य शाखा, स्वास्थ्य संस्थाहरु
	१०	अन्य विपद्को कारणबाट फैलिनसक्ने महामारी निन्त्रणको लागि तयारी रहने	अन्य क्षेत्रहरु
७ दिन देखि १ महिना	११	एक हप्ताको अवस्था विश्लेषण गरी परिस्थितिको आधारमा एक महिनाको लागि कर्ययोजना तयार गर्ने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
	१२	संक्रमण रोकथाम तथा नियन्त्रण कार्यलाई निरन्तरता दिने	अन्य क्षेत्र
	१३	जनस्वास्थ्य सेवा (पोषण, खोप, सुरक्षित मातृत्व, बाल स्वास्थ्य, परिवार नियोजन) सुरक्षित तरीकाले नियमित संचालन गर्ने प्रवन्ध मिलाउने	स्वास्थ्य संस्थाहरू
	१४	स्वास्थ्य संकट नियन्त्रण तथा सुरक्षा सम्बन्धी सन्देशमूलक सामग्रीहरू निमित प्रसारण गर्ने	सञ्चार माध्यम
	१५	परिस्थितिको नियमित मूल्याङ्कन गरी स्वास्थ्य संकटलाई निरन्तरता दिने वा हटाउने कुराको निर्णय गर्ने	गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति

प्रमाणीकरण

५ परिच्छेद पाँच : कार्यान्वयन अनुगमन तथा सिकाई योजना

५.१ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको कार्यान्वयन रणनीति

१. यस स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको कार्यान्वयनका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४, नियमावली २०७६ तथा स्वास्थ्य सेवा ऐन २०७५ र यस योजनामा प्रवन्ध भए बमोजिमका आवश्यक संस्थागत संरचना तयार गरिनेछ ।

२. गाउँपालिकाको चालु आर्थिक वर्षको विपद् व्यवस्थापन शिर्षकको बजेटबाट प्राथमिकताका आधारमा कार्यान्वयनको शुरूवात गरिनेछ । क्रमश: आगामी वर्षको वार्षिक कार्यक्रममा यस योजनाको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक श्रोत व्यवस्थापन गरिनेछ ।

३. विकास साझेदार संस्थाहरू (द्धिपक्षीय, बहुपक्षीय, संयुक्त राष्ट्रसंघ अन्तर्गतका निकायहरू र रेडक्रस अभियान) बाट प्राप्त हुने सहायतालाई यस योजनाको कार्यान्वयनको लागि परिचालन गरिनेछ ।

४. निजी तथा व्यावसायिक क्षेत्रको व्यवसायिक सामाजिक उत्तरदायित्व र अन्य पहल मार्फत निजी क्षेत्रको सहभागिता र सहायता विपद् पूर्वतयारीको लागि परिचालन गरिनेछ ।

५. गाउँपालिकामा रहेका सामाजिक तथा सामुदायिक संस्थासँग भएको भौतिक, सामाजिक, आर्थिक तथा मानवीय श्रोतलाई यस योजनाको कार्यन्वयनको लागि एकिकृत रूपमा परिचालन गरिनेछ ।

६. यस विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाले निर्दिष्ट गरेका विपद् जोखिम न्यूनिकरण र पूर्वतयारीका गतिविधिहरूलाई गाउँपालिकाले सञ्चालन गर्ने गाउँपालिका योजना, विषयगत योजना तथा कार्यक्रमहरूसँग समायोजन तथा एकिकरण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

७. यस योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि गाउँपालिकाको उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा एक अनुगमन समिति रहनेछ । उक्त अनुगमन समितिले अनुगमन गरी गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समिति समक्ष प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नेछ ।

८. गाउँपालिकाको वेवसाइटमा विपद् पोर्टल तयार गरी स्वास्थ्य संकट एवम् विपदबाट भएको क्षति तथा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी भएका गतिविधिहरू नियमित अद्यावधिक गरिनेछ ।

९. गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समितिले वर्षभरिको विपद्को अवस्था र गतिविधिलाई समेटेर गाउँपालिका विपद् प्रतिवेदन सामान्य अवस्थामा वार्षिक रूपमा प्रकाशन गर्नेछ भने कुनै ठूलो विपद्को अवस्था आएमा आवश्यकता अनुसार प्रतिवेदनहरू प्रकाशित गरिनेछ ।

१०. यस योजनाको कार्यन्वयनबाट प्राप्त सिकाई तथा तत्कालीन आवश्यकताका आधारमा यस स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनालाई वार्षिक रूपमा अद्यावधिक गर्दै लगिनेछ ।

प्रमाणीकरण

५.२ स्रोत साधनको व्यवस्थापन

विपद् एवम् स्वास्थ्य संकट प्रतिकार्यका लागि नरगपालिकामा मौज्दात श्रोत साधनको विवरण अनुसूची ४ मा राखिएको छ यसको अतिरिक्त निम्न अनुसार स्रोत साधन उपकरणको आवश्यकता आँकलन गरिएको छ ।

तालिका १३: स्रोत साधन तथा उपकरण आवश्यकता लेखाजोखा

विषयक्षेत्र	आवश्यक स्रोत, साधन/उपकरण	थप सङ्ख्या वा परिमाण	अनुमानित रकम (रु हजारमा)
समन्वय, सुरक्षा खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र	दम्कल खरिद	१ वटा	१ करोड
	एम्बुलेन्स	२ वटा	२५ लाख
	फायर स्टिङ्ग्वीसर	५० थान	७ लाख
	मेगा हेण्ड माइक	२० थान	१ लाख
	सिठ्ठी	२०० वटा	१० हजार
	लाईफ ज्याकेट	४० थान	४ लाख
	सेफ्टी हेल्मेट	५० वटा	८० हजार
	रबर बोट	३ वटा	२ लाख
	टर्च लाईट	५० वटा	२५ हजार
	थ्रो ब्याग	१५० वटा	२ लाख
	झटपट झोला	१०० सेट	१० लाख
प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र	प्राथमिक उपचार किट	५० सेट	२ लाख ५० हजार
	इमेरजेन्सी किट	५० सेट	१ लाख
	ह्याण्डवास तथा साबुन	५० दर्जन	७५ हजार
	पिपिई सेट/गाउन	१५० सेट	४ लाख
	सर्जिकल ग्लोब	१०० बक्स	१ लाख
	स्यानीटाइजर	२० बक्स	१ लाख २० हजार
	क्लोरिन झोल	४० लिटर	८० हजार
	अत्यावस्यक मेडिसिन	७५ बक्स	७ लाख ५० हजार
	रिङ्गर ल्याक्टेड	१५० पिस	१ लाख
आपत्कालीन आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री एवं बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र	अस्थाइ चर्पि	२० सेट	१ लाख
	त्रिपाल	१०० थान	२ लाख
	खाद्यान्न सामग्रि (नुन, दाल, चामल, चिनी इत्यादी)	२५ क्यिन्टल	२ लाख
	तयारी खाना (चिउरा, दालमोठ, भुजा, विस्कुट)	१०० सेट	३ लाख
खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्र	एक्वाट्याव	१०० बक्स	१५ हजार
	पियूस	५०० बोटल	३० हजार
	पि.ए. भाईल	२००	१ लाख
	पानी जाँच्ने किट	१०० थान	५० हजार
	पाइप तथा फिटिङ्ग	१५ सेट	७ लाख
	सरसफाइ किट सेट	१०० किट बक्स	१ लाख

प्रमाणीकरण

विषयक्षेत्र	आवश्यक स्रोत, साधन/उपकरण	थप सङ्ख्या वा परिमाण	अनुमानित रकम (रु हजारमा)
आपत्कालीन संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र	त्रिपाल टेन्ट	१०० थान	२ लाख
	एयर लिफ्ट ब्याग	२० थान	१ लाख ५० हजार
	भाँडा कुडा	१०० थान	२ लाख
	जस्ता पाता	१०० बण्डल	८ लाख
	खन्ती, बेल्चा, गैती सेट	३० सेट	१ लाख ५० हजार
	इन्धनबाट चल्ने ह्याक्सा/आरा	१० सेट	१ लाख ५० हजार
विपद् लेखाजोखा एवंसूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र	तालिम प्राप्त उद्दारकर्मिहरू	३० जना	१ लाख ५० हजार
	स्वास्थ्यकर्महरूको लागि तालिम	४० जना	२ लाख
जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापना तथा शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत क्षेत्र	शिघ्र पुनर्लाभको लागि पालिकाबाट आवस्यक कोषको व्यवस्थापन	१ आपतकालिन कोष	१ करोड
	दक्ष निर्माणकर्मिहरूको लागि तालिम	७५ जना	५ लाख

५.३ क्षमता विकास रणनीति र योजना

विपद् एवम् स्वास्थ्य संकट पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नका लागि दक्ष स्रोत व्यक्ति तथा संस्थाहरूको सहयोगमा गाउँपालिका तथा विषयगत क्षेत्रको क्षमता विकासका लागि देहाय बमोजिमका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिनेछ:

तालिका १४: क्षमता विकास योजना

क्र.सं.	क्षमता विकास क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी	समय तालिका
१	गाउँ स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरू तथा सरोकारवालहरूका लागि स्वास्थ्य संकट एवं विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना सम्बन्धि अभिमुखीकरण	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	३ महिना भित्रमा
२	वडा स्तरीय खोज उद्दार टोलीलाइ खोज उद्दार सम्बन्धी तालिम	खोज तथा उद्दार विषयगत क्षेत्र	६ महिन भित्रमा
३	गाउँ तथा वडा स्तरीय द्रुत प्रतिकार्य टोलीहरूलाई विपद् प्रतिकार्य सम्बन्धि तालिम	प्राथमिक उपचार तथा स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्र	६ महिना भित्रमा
४	स्वास्थ्य कर्मि महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वायं सेविका तथा प्राथमिक उपचार कार्यदलका सदस्यहरूलाइ प्राथमिक उपचार तालिम	प्राथमिक उपचार तथा स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्र	६ महिना भित्रमा
५	विपद् लेखाजोखा टोलीका सदस्यहरूलाइ विपद् लेखाजोखा सम्बन्धी तालिम	विपद् लेखाजोखा तथा सुचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र	६ महिना भित्रमा

क्र.सं.	क्षमता विकास क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी	समय तालिका
६	विद्यलयका शिक्षक, स्वास्थ्यकर्मी र द्रुत प्रतिकार्य टोलीका सदस्यहरूलाई मनोसामाजिक परामर्श सम्बन्धी तालिम	संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र	६ महिना भित्रमा
७	स्वास्थ्यकर्मी सुरक्षाकर्मी र द्रुत प्रतिकार्यटोलीका सदस्यहरूका लागि स्वास्थ्य संकट एवं महामारी नियन्त्रण र व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम	प्राथमिक उपचार तथा स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्र	६ महिना भित्रमा

५.४ अन्य निकायसँगको समन्वय र सहकार्य

१. गाउँपालिकाले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा प्रतिकार्यको लागि प्रमुख रूपमा गाउँपालिकाभित्र र बाह्य गरी दुई प्रकारको समन्वय गर्नु पर्दछ । गाउँपालिकाभित्र पनि गाउँपालिका मातहतका निकाय वा समितिबीच र अन्य सरकारी, गैरसरकारी, सामाजिक तथा निजी संस्थाहरूबीच समन्वय र सहकार्य गर्नुपर्ने हुन्छ । बाह्य समन्वयमा जिल्ला, प्रदेश र संघीय तहका सरकारी निकायहरूसँग र अन्य गैर सरकारी तथा सहयोगी निकाय तथा संस्थाहरूसँगको समन्वय पर्दछ ।

२. विषयगत क्षेत्रको अवधारणा अनुसार गाउँपालिका भित्रका सम्पूर्ण विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यसँग सम्बन्धित संस्था तथा निकायहरू सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रको सदस्य रहन्छन र उक्त संस्था तथा निकायहरूसँगको समन्वय र सहकार्यको जिम्मेवारी सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व गर्ने विषयगत समिति र यसका संयोजक सम्बन्धित शाखाको हुनेछ ।

३. जिल्ला, प्रदेश तथा संघीय तहका निकायहरूसँगको समन्वय, सुरक्षा निकायहरूसँगको समन्वय तथा गाउँपालिका बाहिरका सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरु र सहयोगी निकायहरूसँगको समन्वयको जिम्मेवारी गाउँपालिका अध्यक्षको हुनेछ ।

४. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको लागि सम्पूर्ण सरकारी, गैरसरकारी, सामाजिक तथा निजी क्षेत्रको स्रोत परिचालन विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाअनुरूप गाउँपालिकाको प्राथमिकता अनुसार एकद्धार नीति बमोजिम हुनेछ ।संस्थागत समन्वय र सहकार्यको ढाँचा निम्न निम्नानुसार हुनेछ ।

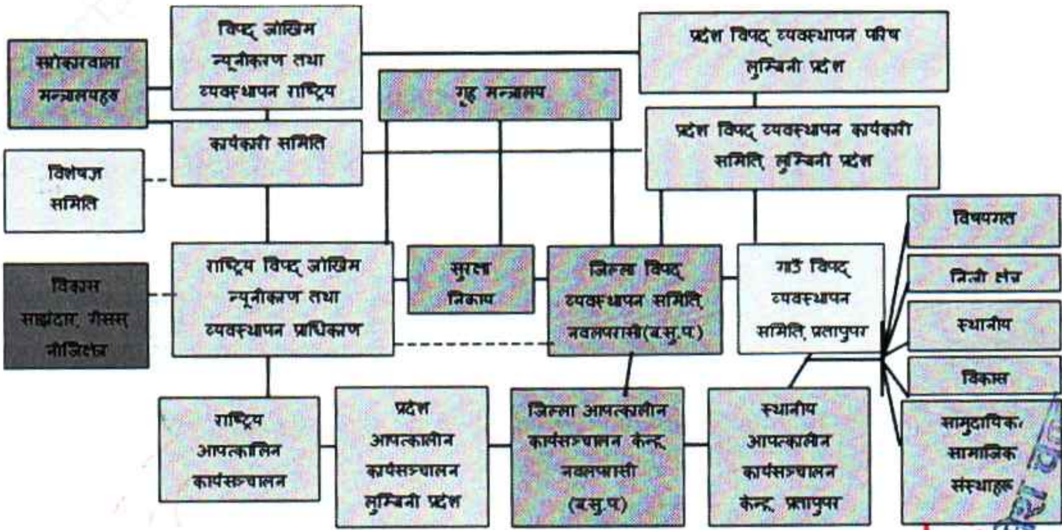

५.५ अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सिकाई योजना

५.५.१ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति

स्वास्थ्य संकट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि गाउँपालिकाको उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा देहाय बमोजिमका सदस्यहरू रहेको एक अनुगमन समिति रहनेछ । सामान्य अवस्थामा यस अनुगमन समितिले पूर्वतयारी योजनाको कार्यान्वयनको वार्षिक रुपमा अनुगमन गरी गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समितिलाई प्रतिवेदन बुझाउनेछ । कुनै खास विपद् एवम् स्वास्थ्य संकटको अवस्थामा नियमित रूपमा समष्टिगत र विषय क्षेत्रगत प्रतिकार्य र पूर्वतयारीको अनुगमन गरी सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रलाई पृष्ठपोषण गर्नेछ । गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समितिले अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिका सदस्यहरुको मनोनयन गर्नेछ । यस अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिको सदस्यमा मनोनयन गर्दा राष्ट्रिय राजनीतिक दलका गाउँपालिका समितिका प्रमुख नै गाउँपालिकाको पदाधिकारी रहेको खण्डमा अर्को व्यक्तिलाई प्रतिनिधिको रुपमा मनोनयन गर्नु पर्नेछ । यसैगरी वडा अध्यक्षहरू मध्येबाट मनोनयन गर्दा कुनै पनि विषयगत क्षेत्रको संयोजक नरहेका वडा अध्यक्ष मध्येबाट मनोनयन गर्नु पर्नेछ ।

तालिका १५: अनुगमन तथा मूल्यङ्कन समिति

क्र.सं.	भूमिका	संस्था	पद
१	संयोजक	प्रतापुपर गाउँपालिका	उपाध्यक्ष
२	सदस्य	प्रतापुपर गाउँपालिका	संयोजक - विधायन समिति
३	सदस्य	प्रतापुपर गाउँपालिका	संयोजक - सुशासन समिति
४	सदस्य	प्रतापुपर गाउँपालिका	संयोजक - आर्थिक समिति
५	सदस्य	राष्ट्रिय राजनीतिक दलका गाउँपालिका समिति	प्रमुखहरु
६	सदस्य	समितिले तोकेका तीन जना	वडाध्यक्षहरु
७	सदस्य सचिव	गाउँपालिका	आन्तरिक लेखा प्रमुख

५.५.२ लक्ष्य र सूचकहरू

यस गाउँपालिकामा विपदबाट हुने क्षति तथा नोक्सानी घटाउने प्रभावितहरुलाई उचित मानवीय सहायता समयमै उपलब्ध गराउने तथा विपद् एवम् स्वास्थ्य संकट प्रतिकार्य प्रभावकारी बनाउने र प्रभावकारी प्रतिकार्यको लागि समष्टिगत तथा विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारी सुदृढ गर्ने यस कार्ययोजनाको उद्देश्य रहेकोले यस योजनाको कार्यान्वयनबाट उपयुक्त उद्देश्य प्राप्तिमा प्रगति अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि समष्टिगत र विषय क्षेत्रगत तथा पूर्वतयारी र प्रतिकार्यका देहाय बमोजिमका सूचकहरू निर्धारण गरिएको छ:

क्र.सं.	सूचकहरु (पूर्वतयारीका लागि)	कैफियत
१. सामान्य पूर्वतयारी		
१	गाउँपालिका आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र सञ्चालन भएको	
२	खोज उद्धार तथा राहत सामग्रीको भण्डारण मौज्दात रहेको	
३	वडामा सामुदायिक प्रथम उद्धारकहरू तयार भएको	

क्र.सं.	सूचकहरु (पूर्वतयारीका लागि)	कैफियत
४	विपद् सम्बन्धी विवरण गाउँपालिकाको वेभसाइटमा अपडेट गर्ने वेभ पोर्टल सञ्चालन भएको	
५	विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना वार्षिक रूपमा अद्यवधिक भएको	
२. समन्वय, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र		
६	खोज उद्धार तथा प्राथमिक उपचार सामग्री पर्याप्त रहेको	
७	वडा तहमा खोज उद्धार कार्यदल गठन भएको	
८	तालिम दिई वडा तथा समुदाय तहमा प्रथम उद्धारकर्ता तयार भएको	
३. प्राथमिक उपचार स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र		
९	प्रत्येक वडामा तालिम प्राप्त प्राथमिक उपचार टोली तयार भएको	
१०	सबै स्वास्थ्य संस्थामा आपत्कालिन औषधिको बफर स्टक राखिएको	
११	सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूको आपत्कालीन योजना तयार भएको	
४. अस्थायी आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री र राहत व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र		
१२	कम्तिमा १००० घर परिवारलाई पुग्ने न्यूनतम मापदण्ड अनुसारको आवश्यक गैर खाद्य सामग्रीहरूको भण्डारण गरीएको	
१३	आपत्कालीन समयमा खाद्यान्न आपूर्तिको लागि आपूर्तिकर्तासँग स्ट्यण्डबाई सम्झौता भएको	
१४	प्रत्येक वडामा अस्थायी आश्रयस्थलको स्थान पहिचान गरिएको	
१५	अस्थायी आश्रयस्थलको लागि भवन निर्माण भएको वा आश्रयस्थल निर्माणका समग्रीहरूको बन्दोबस्त भएको	
१६	आपत्कालीन प्रयोजनका लागि यातायात संचार तथा बन्दोबस्तीका सामाग्रीहरूको व्यवस्था भएको	
५. खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्छता प्रवर्धन विषयगत क्षेत्र		
१७	आपत्कालीन सरसफाई र स्वच्छता सम्बन्धी सामग्रीहरूको भण्डारण गरिएको	
१८	पहिचान गरिएका आपत्कालीन आश्रयस्थलमा खानेपानी आपूर्तिको स्रोत र माध्यम तयार गरिएको	
१९	सरसफाइ र स्वच्छता सम्बन्धी सूचना तथा सञ्चार सामग्रीहरू तयार भई प्रसारण गरिएको	
६. संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र		
२०	शिक्षा क्षेत्रको सिकाई निरन्तरता योजना तयार भएको	
२१	विद्यालय सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्थापन समिति र प्रअलाई अभिमुखीकरण गरिएको	
२२	सबै विद्यालयमा विद्यालय विपद् व्यवस्थापन समिति र कार्यदल गठन भएको	
२३	विद्यालय र गाउँपालिकामा नियमित कृतिम घटना तथा सिमुलेसन अभ्यास भएको	
७. विपद् लेखाजोखा तथा सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र		
२४	गाउँपालिकामा विपद् लेखाजोखा टोली तयार भएको	
२५	क्षेत्रगत लेखाजोखा फारम तयार भएको	
२६	विपद् लेखाजोखा टोलीलाई विपद् लेखाजोखा सम्बन्धी तालिम दिइएको	

प्रमाणीकरण

क्र.सं.	सूचकहरु (पूर्वतयारीका लागि)	कैफियत
२७	गाउँपालिका आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रको विपद् सूचना संकलन व्यवस्थापन र प्रसारण प्रक्रिया तय भएको	
८. जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापन तथा पुनर्निर्माण विषयगत क्षेत्र		
२८	पहिचान गरिएका आश्रयस्थलमा सडक, खानेपानी तथा सरसफाई पूर्वाधार तयार भएको	
२९	प्रत्येक वडामा आपत्कालिन प्रयोजनको लागि हेलिप्याड निर्माण भएको	
३०	पूर्वाधारहरू विपद् जोखिमबाट सुरक्षित बनाइएको	
९. स्वस्थ्य संकट पूर्व तयारी		
३१	गाउँपालिका र सबै वडामा द्रुत प्रतिकार्य टोली (RRT) गठन भएको	
३३	गाउँपालिका सबै स्वास्थ्य संस्थाको आपत्कालीन योजना बनेको	
३३	गाउँपालिकाको स्वास्थ्य संकटको समयको लागि सबै क्षेत्रको स्वास्थ्य प्रोटोकल बनेको	
३४	आपत्कालीन समयको लागि औषधिको बफर स्टक राखिएको	
३५	स्वास्थ्यकर्मी तथा द्रुत प्रतिकार्य टोलीलाई स्वास्थ्य संकट व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम दिइएको	

क्र.सं.	सूचकहरु (प्रतिकार्यका लागि)	कैफियत
१. समन्वय, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र		
१	विपद् प्रतिकार्यमा सबै विषयक्षेत्र तथा सरोकारवालाहरुसँग समन्वय भएको	
२	तत्काल प्रभावकारी रुपमा खोज उद्धार कार्य संचालन भएको	
३	खोज उद्धार टोलीको परिचालन भएको	
४	विपद् प्रतिकार्य गाउँपालिकाको नेतृत्वमा एकद्धार नीति बमोजिम संचालन भएको	
२. प्राथमिक उपचार स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र		
५	आपत्कालीन समयमा प्राथमिक उपचार सेवा प्राप्त भएको	
६	आवश्यकता अनुसार पोषणयुक्त खानेकुरा उपलब्ध भएको	
७	स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्रको पुनर्स्थापना तथा पुर्निर्माण योजना तयार भएको	
३. अस्थायी आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री र राहत व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र		
८	विपद्बाट विस्थापित परिवारलाई अस्थायी आश्रयस्थल उपलब्ध भएको	
९	प्रभावित परिवारलाई मापदण्ड अनुसार खाद्य सामग्री तत्काल उपलब्ध भएको	
१०	प्रभावित परिवारलाई मापदण्ड अनुसार गैर खाद्य खाद्य सामग्री उपलब्ध भएको	
४. खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्र		
११	प्रभावित समुदायलाई मापदण्ड अनुसार खानेपानी उपलब्ध भएको	
१२	प्रभावित समुदाय तथा आश्रयस्थलमा मापदण्ड अनुसारको सरसफाईको प्रवन्ध भएको	
५. संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र		
१३	आपत्कालीन अवस्थामा नागरिकहरुको संरक्षण र सुरक्षा सुनिश्चित भएको	

प्रमाणीकरण

क्र.सं.	सूचकहरु (प्रतिकार्यका लागि)	कैफियत
१४	विपद्को घटनाको १० दिन भित्रमा सिकाई क्रियाकलाप सुचारु भएको	
१५	संरक्षण तथा शिक्षा क्षेत्रको पुनर्निर्माण योजना तयार भएको	
६. विपद् लेखाजोखा तथा सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र		
१६	द्रुत लेखाजोखा प्रतिवेदन (कुनै विपद् विशेष) तयार भएको	
१७	क्षेत्रगत विस्तृत लेखाजोखा प्रतिवेदन (कुनै विपद् विशेष) तयार भएको	
१८	गाउँपालिका आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रमा विपद् सम्बन्धी विवरण नियमित अद्यावधिक भएको	
७. जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापन तथा पुनर्निर्माण विषयगत क्षेत्र		
१९	विपदबाट क्षति भएका पूर्वाधारको मर्मत भएको	
२०	प्रभावित परिवारले जीविकोपार्जन सहायता प्राप्त गरेको	
२१	क्षेत्रगत पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माण योजना तयार भएको	
८. स्वास्थ्य संकट प्रतिकार्य		
२२	तत्काल द्रुत प्रतिकार्य टोली परिचलन भएको	
२३	स्वास्थ्य संकटको समयमा स्वास्थ्य प्रोटोकल कार्यान्वयन भएको	
२४	विपद् तथा स्वास्थ्य संकटको समयमा स्वास्थ्य सेवा नियमित संचालन भएको	
२५	स्वास्थ्य संकट नियन्त्रण / व्यवस्थापन भएको	

प्रमाणीकरण
उमेश चन्द्र शाक्य
अध्यक्ष

६ अनुसूचीहरू

६.१ स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा विद्यमान पदाधिकारीहरूको विवरण

(यो विवरण पूरा गर्ने)

क्र.सं.	नाम	पद	आवद्ध निकाय/कार्यालय/संस्था	सम्पर्क नम्बर
१				
२				

प्रमाणीकरण

उमेश चन्द्र यादव
अध्यक्ष

क्र.सं.	नाम	पद	आवद्ध निकाय/कार्यालय/संस्था	सम्पर्क नम्बर

६.२ विषयगत क्षेत्रको विवरण

६.२.१ समन्वय, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र

क्रसं	भूमिका	संस्था	पद	नाम	सम्पर्क नं
१	संयोजक	गाउँपालिका	गाउँपालिका अध्यक्ष		
२	सह - संयोजक	गाउँपालिका	गाउँपालिका उपाध्यक्ष		
३	सदस्य	गाउँपालिका	संयोजक सबै विषयगत क्षेत्र		
४	सदस्य	गाउँपालिका	सूचना अधिकृत		
५	सदस्य	गाउँपालिका	विपद् सम्पर्क व्यक्ति		
६	सदस्य	इलाका प्रसाशन कार्यालय	प्रमुख		
७	सदस्य	सशस्त्र प्रहरी बल	प्रमुख		
८	सदस्य	नेपाल प्रहरी	प्रमुख		
९	सदस्य	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	सभापति (स्थानीय उप शाखा)		
१०	सदस्य	वालिङ उद्योग बाणिज्य संघ	अध्यक्ष		
११	सदस्य	नेपाल पत्रकार महासंघ	प्रतिनिधि		
१२	सदस्य सचिव	गाउँपालिका	प्रमुख प्रशसकीय अधिकृत		

६.२.२ प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र

क्रसं	भूमिका	संस्था	पद	नाम	सम्पर्क नं
१	संयोजक	गाउँपालिका	संयोजक - सामाजिक विकास समिति		
२	सदस्य	अस्पताल (गाउँपालिकामा भएका सबै)	प्रमुख		
३	सदस्य	स्वस्थ्य चौकी (गाउँपालिकामा भएका सबै)	प्रमुख		
४	सदस्य	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	प्रतिनिधि		
५	सदस्य	स्वास्थ्य क्षेत्रमा काम गर्ने संस्था	प्रतिनिधि		
६	सदस्य	पोषण क्षेत्रमा काम गर्ने संस्था	प्रतिनिधि		
७	सदस्य	एम्बुलेन्स सेवा संचालन गर्ने संस्था	प्रतिनिधि		
८	सदस्य सचिव	गाउँपालिका	प्रमुख - स्वास्थ्य शाखा		

६.२.३ अस्थायी आश्रयस्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री र राहत व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र

क्रसं	भूमिका	संस्था	पद	नाम	सम्पर्क नं
१	संयोजक	गाउँपालिका	संयोजक - वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति		
२	सदस्य	गाउँपालिका	प्राविधिक शाखा प्रमुख इन्जिनियर		
३	सदस्य	गाउँपालिका	कृषि शाखा प्रमुख		
४	सदस्य	गाउँपालिका	पशु शाखा प्रमुख		
५	सदस्य	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	प्रतिनिधि		
६	सदस्य	सामुदमिक वन उपभोक्ता महासंघ	गाउँपालिका अध्यक्ष		
७	सदस्य	उद्योग बाणिज्य संघ	गाउँपालिका अध्यक्ष		

क्रसं	भूमिका	संस्था	पद	नाम	सम्पर्क नं
९	सदस्य	यातायात व्यावसायी समिति	गाउँपालिका अध्यक्ष		
१०	सदस्य	सहकारी संघ	गाउँपालिका अध्यक्ष		
११	सदस्य सचिव	गाउँपालिका	प्रमुख - खरिद इकाई		

६.२.४ खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्छता प्रवर्धन विषयगत क्षेत्र

क्रसं	भूमिका	संस्था	पद	नाम	सम्पर्क नं
१	संयोजक	गाउँपालिका	संयोजक – सामाजिक विकास समिति		
२	सदस्य	साना शहरी खानेपानी कार्यालय	प्रमुख		
३	सदस्य	स्थानीय खानेपानी तथा सरसफाई समिति	अध्यक्ष		
४	सदस्य	खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रमा काम गर्ने संस्था	प्रतिनिधि		
५	सदस्य सचिव	गाउँपालिका	प्रमुख - खानेपानी तथा सरसफाई शाखा		

६.२.५ संरक्षण तथा शिक्षा विषयगत क्षेत्र

क्रसं	भूमिका	संस्था	पद	नाम	सम्पर्क नं
१	संयोजक	गाउँपालिका	संयोजक – सामाजिक विकास समिति		
२	सदस्य	गाउँपालिका	संरक्षण शाखा प्रमुख		
३	सदस्य	शिक्षक महासंघ	गाउँपालिका अध्यक्ष		
४	सदस्य	विद्यालय व्यवस्थापन समिति महासंघ	गाउँपालिका अध्यक्ष		

उमेश चन्द्र यादव
अध्यक्ष

प्रमाणीकरण

क्रसं	भूमिका	संस्था	पद	नाम	सम्पर्क नं
५	सदस्य	आमा समूह	प्रतिनिधि		
६	सदस्य	किशोरी समूह	प्रतिनिधि		
७	सदस्य	अपांग संजाल	प्रतिनिधि		
८	सदस्य	बाल क्लव संजाल	प्रतिनिधि		
९	सदस्य	दलित संघ	प्रतिनिधि		
१०	सदस्य	शिक्षामा काम गर्ने संस्था	प्रतिनिधि		
११	सदस्य	संरक्षणमा काम गर्ने संस्था	प्रतिनिधि		
१२	सदस्य सचिव	गाउँपालिका	प्रमुख - शिक्षा शाखा		

६.२.६ विपद् लेखाजोखा तथा सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र

क्रसं	भूमिका	संस्था	पद	नाम	सम्पर्क नं
१	संयोजक	गाउँपालिका	संयोजक – वातावरण तथा विपद् व्वस्थापन समिति		
२	सदस्य	गाउँपालिका	गाउँपालिका आपत्कालिन कार्य संचालन केन्द्र प्रमुख		
३	सदस्य	गाउँपालिका	अन्य विषयगत क्षेत्रका सबै सदस्य सचिवहरू		
४	सदस्य	विपद् तथा मानवीय सहायताका लागि काम गर्ने सबै संस्था	प्रतिनिधि		
५	सदस्य	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	प्रतिनिधि		
६	सदस्य सचिव	गाउँपालिका	सूचना प्रविधि अधिकृत		

उमेश चन्द्र यादव
अध्यक्ष
प्रमाणीकरण

६.२.७ जीविकोपार्जन पुनर्स्थापन तथा पुनर्निर्माण विषयगत क्षेत्र

क्रसं	भूमिका	संस्था	पद		

१	संयोजक	गाउँपालिका	संयोजक – पूर्वाधार विकास समिति		
२	सदस्य	गाउँपालिका	सम्बन्धित वडाको वडाध्यक्ष		
३	सदस्य	निर्माण ब्यावसायि संघ	अध्यक्ष		
४	सदस्य	सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ	अध्यक्ष		
५	सदस्य	पूनर्निर्माणमा काम गर्ने संस्था	प्रतिनिधि		
६	सदस्य	जीविकोपार्जनमा काम गर्ने संस्था	प्रतिनिधि		
७	सदस्य सचिव	गाउँपालिका	प्रमुख - पूर्वाधार विकास शाखा		

प्रमाणीकरण

उमेश चन्द्र यादव
अध्यक्ष

६.३ सरोकारवाला निकायको पहिचान तालिका

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र	निकाय वा कार्यालयको नाम	कार्यरत प्रदेश/जिल्ला/गाउँ/ गाउँपालिकापालिका	सम्पर्क व्यक्तिको नाम र पद	सम्पर्क विवरण (फ्याक्स, फोन, इमेल)	कैफियत
१		प्रतापुपर गाउँपालिका	प्रतापुपर गाउँपालिका			
		इलाका प्रहरी कार्यालय, प्रतापुपर	प्रतापुपर गाउँपालिका			
		नेपाल रेड्क्रस सोसाइटी	प्रतापुपर गाउँपालिका			
		दंगा नियन्त्रण गण	प्रतापुपर गाउँपालिका			
		प्रहरी युक्ति तालिम महाविद्यालय, जर्घा	प्रतापुपर गाउँपालिका			
		प्रतापुपर उद्योग बाणिज्य संघ	प्रतापुपर गाउँपालिका			
	कृषि	प्रतापुपर गाउँपालिका, कृषि शाखा	प्रतापुपर गाउँपालिका			
		प्रतापुपर गाउँपालिका, पशु बिकाश शाखा	प्रतापुपर गाउँपालिका			
		प्रतापुपर उद्द्योग बाणिज्य संघ	प्रतापुपर गाउँपालिका			
	स्वास्थ्य तथा पोषण	प्रतापुपर गाउँपालिका, स्वास्थ्य शाखा	प्रतापुपर गाउँपालिका			
		स्वास्थ्य कार्यालय नवलपरासी	नवलपरासी (ब.सु.प.)	ओम प्रकाश पन्थी नि. कार्यालय प्रमुख	9847050256	
		प्रतापुपर गाउँपालिका, बहुक्षेत्रीय पोषण योजना	प्रतापुपर गाउँपालिका			

उमेश चन्द्र यादव
प्रमाणीकरण

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र	निकाय वा कार्यालयको नाम	कार्यरत प्रदेश/जिल्ला/गाउँ/ गाउँपालिकापालिका	सम्पर्क व्यक्तिको नाम र पद	सम्पर्क विवरण (फ्याक्स, फोन, इमेल)	कैफियत
		स्वास्थ्यको लागि सक्षम प्रणाली	नवलपरासी (ब.सु.प.)	श्याम सुन्दर बस्नेत, बरिष्ठ प्राविधिक अधिकृत	९८४१५८५०३२	
		सुआहरा दोश्रो	नवलपरासी (ब.सु.प.)			
		युनिसेफ नेपाल	नवलपरासी (ब.सु.प.)			
	खानेपानी, सरसफाई	प्रतापुपर गाउँपालिका, स्वास्थ्य शाखा सरसफाई तथा डीभिजन कार्यालय	प्रतापुपर गाउँपालिका			
		खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति, प्रतापुपर				

६.४ उपलब्ध स्रोत साधनहरूको विवरण

विषयक्षेत्र	स्रोत, साधन/उपकरण/जनशक्ति	सङ्ख्या वा परिमाण	भण्डारणस्थल/रहेको स्थान
समग्र व्यवस्थापन/ सूचना खोज तथा उद्धार	दमकल (आवश्यक औजार सेट सहित)		
	एक्साभेटर (जेसिवि)		प्रतापुपर गाउँपालिका
	लाईफ ज्याकेट		इलाका प्रहरी कार्यालय
	क्लाइम्विङ डोरी		इलाका प्रहरी कार्यालय

विषयक्षेत्र	स्रोत, साधन/उपकरण/जनशक्ति	सङ्ख्या वा परिमाण	भण्डारणस्थल/रहेको स्थान
	सेफ्टि हेल्मेट		इलाका प्रहरी कार्यालय
	रवर बोट		
	स्ट्रेचर		प्रतापुपर गाउँपालिका, अन्तर्गत स्वास्थ्य संस्थाहरु
	मेगा हयाण्ड माइक		प्रतापुपर गाउँपालिका
	ईमर्जेन्सी टर्च लाईट		इलाका प्रहरी कार्यालय
	आगो निभाउने यन्त्र		
	साईरन		
	रवरको पञ्जा		प्रतापुपर गाउँपालिका, जिन्सी शाखा
	थ्रो व्याग		प्रतापुपर गाउँपालिका, जिन्सी शाखा
	प्राथमिक उपचार किट		प्रतापुपर गाउँपालिका अन्तर्गत स्वास्थ्य संस्था
खाद्यान्न तथा कृषि	किटनाशक विषादी		
	चामल		
	नुन, तेल प्याकेट		
	फाष्टफुड प्याकेट		
	दाल		
स्वास्थ्य तथा पोषण	स्यानीटरी प्याड		
	इमेरजेन्सी किट		
	हयाण्डवास तथा साबुन		प्रतापुपर गाउँपालिका, जिन्सी शाखा

विषयक्षेत्र	स्रोत, साधन/उपकरण/जनशक्ति	सङ्ख्या वा परिमाण	भण्डारणस्थल/रहेको स्थान
	पिपिई सेट/गाउन		प्रतापुपर गाउँपालिका, आइसोलेशन
	सर्जिकल ग्लोब		प्रतापुपर गाउँपालिका, जिन्सी शाखा
	स्यानीटाईजर		प्रतापुपर गाउँपालिका, जिन्सी शाखा
	क्लोरिन पाउडर		प्रतापुपर गाउँपालिका, जिन्सी शाखा
	मेडिसिन		
	आर.एल. वोटल		
	प्राथमिक उपचार बाकस/किट		प्रतापुपर गाउँपालिका अन्तर्गत स्वास्थ्य संस्था
खानेपानी, सरसरफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन	पियुष		
	एक्वाट्याब		
	पि.ए.भाइल		
	पानी जाँच्ने किट		
	पाईप तथा फिटिङ्स		
	अस्थाई शौचालयसेट		
	सरसफाइ किट/सेट		
आपत्कालिन आश्रय तथा गैर खाद्य सामग्री क्वारेण्टाइन व्यवस्थापन	ईन्धनबाट चल्ने आरा/हयाक्सा (Hacksaw)		
	खन्ती (सव्वल)		प्रतापुपर गाउँपालिका, जिन्सी शाखा
	गैंति र वेल्चा सेट		

उमेश चन्द्र यादव
अध्यक्ष

प्रमाणीकरण

विषयक्षेत्र	स्रोत, साधन/उपकरण/जनशक्ति	सङ्ख्या वा परिमाण	भण्डारणस्थल/रहेको स्थान
	एयर लिफ्ट ब्याग		
	त्रिपाल/टेन्ट		
	भाँडाकुँडा सेट		
	जस्तापाता		
जनशक्ति (खोज उद्धारकर्ता तथा स्वास्थ्यकर्मी)	गाउँपालिका द्रुत प्रतिकार्य टोली		प्रतापुपर गाउँपालिका, गाउँपालिका प्रहरी
	वडा, समुदाय वा स्वास्थ्य संस्था स्तरीय द्रुत प्रतिकार्य टोली		सबै वडाहरू तथा स्वास्थ्य संस्थाहरूमा
	स्वास्थ्यकर्मिहरू		गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखा तथा वडाका स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत
	गाउँपालिका प्रहरी		प्रतापुपर गाउँपालिका
	नेपाल प्रहरी		प्रतापुपर गाउँपालिका
	शसस्त्र प्रहरी		
	नेपाली सेना	-	
	तालिम प्राप्त नेपाल रेडक्रस सोसाईटीका उद्दारकर्मिहरू	-	

नोट: स्रोत सामग्रीहरुको विषयक्षेत्रबाट प्राप्त विवरण अनुसार अभिलेख अद्यावधिक गर्ने कार्य विपद् व्यवस्थापन शाखाले नियमित रुपमा गर्नेछ।

६.५ अनुगमन तथा मूल्यांकन फारम

क्रसं	प्राथमिकता प्राप्त पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य गतिविधि	मुख्य जिम्मेवार निकाय समिति	कार्यान्वयनको अवस्था	कमि कमजोरी	सुझाव

७ सन्दर्भ सामग्रीहरु

- नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय (२०७६), विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली, २०७६: नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय, काठमाण्डौ ।
- नेपाल सरकार, कानून सेवा आयोग (२०७५), जनस्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ र नेपाल स्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०७५: नेपाल सरकार, कानून सेवा आयोग, काठमाण्डौ ।
- नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय (२०७५), विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८ – २०३०: नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय, काठमाण्डौ।
- नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय (२०७५), विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति २०७५: नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय, काठमाण्डौ।
- नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय (२०७३), गोरखा भूकम्प -२०७२ अनुभव र सिकाई: नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय, काठमाण्डौ ।
- नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय (२०७६), राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा, २०७० (प्रथम संशोधन २०७५): नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय, काठमाण्डौ ।
- नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय (२०६७), विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०६७ (प्रथम संशोधन २०७६): नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय, काठमाण्डौ ।
- नेपाल सरकार, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय (२०७४), स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४: नेपाल सरकार, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय, काठमाण्डौ ।
- नेपाल सरकार, संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय (२०७१), विपद् व्यवस्थापन दिग्दर्शन: नेपाल सरकार, संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय, काठमाण्डौ ।
- नेपाल सरकार, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय (२०७५), विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना (नमूना): नेपाल सरकार, संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय, काठमाण्डौ ।
- प्रतापपुर गाउँपालिका स्वास्थ्य प्रोफाईल २०७८: प्रतापपुर गाउँपालिका, नवलपरासी ब सु प।